30 MART 1963
FİYATI: 1 LİRA

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Bayar Hadisesi

AKİS

Sayı: 457 Cilt XXVII Yıl: 9) HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Sahibi
Mübin Toker

Yazı işleri Müdürü
Kurtul Al tuğ

Bu sayıda Yazı Kurulu
İç Haberler Kısmı : Metin Toker, Atilla Bartınlıoglu, Güneri Civaoglu, Egemen Bostancı ve Kenan Taşçıoglu (İstanbul), Seyfi Öz genel (İzmir) - Dış Haberler Kısmı : Deniz Baykal - İktisadi haberler kısmı : Fasih înal * Radyo: Mahmut T. Öngören - Magazin Kısmı : Jale Candan, Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil - Tiyatro : Lûtfi Ay, Naciye Fevzi - Sinema : T. Kakınç; - Spor : Vildan Aşir Savaşır.

Resim
Ali Parmakerli - Hakkı Tümganı

Fotoğraf
Sungar Taylaner - Kutay Kayalı

Klişe
Doğan Klişe Atelyesi

Yazı İşleri
Rüzgarlı Sokak No. 15

İdare
Rüzgarlı sokak No: 15/1

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

ilân Şartları
Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak: 1800 lira

AKİS Basın ahlak yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgârlı Matbaa

Basıldığı yer
Milli Eğitim Basımevi

Basıldığı tarih
28.3.1963

Fiyatı 1 Lira

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Bu hafta AKİS gene, her tarafta, fevkalade günlerin heyecanıyla beklendi. Birbirini takip eden karışık hadiseden sonra, gerçek durumu ancak AKİS'in verebileceği düşüncesi çok kimseye hâkim oldu. Nitekim bu haftaki mecmuanın hazırlanmasında bu alâka ön plânda tutuldu ve sayfaların büyük kısmı "Bayar Hâdisesi ve Sonrası"na tahsis edildi. YURTTA OLUP BİTENLER âdeta tamamen bu konunun hikâyesidir. Bu yazı okunduğunda hem bugünkü tadsız neticenin nasıl doğduğu, hem memleketin şu anda nerede bulunduğu, hem Hükümetin, sağlam kuvvetlerin ve A. P. nin temayülü, hem de yakın istikbalin nasıl göründüğü anlaşılacaktır. Böyle hallerde AKİS'in yazdıklarının ne kadar çabuk ve nasıl katiyetle doğrulandığı bilindiğinden, herkesin aklında "Ne oluyor? Ne olacak?" suallerinin dolaştığı bir sırada mecmuanın heyecan ve alâkayla beklenmesinin şaşırtıcı bir tarafı yoktur,

AKİS hâdiseleri Kayseride, Ankarada, İzmirde ve İstanbulda takip etti. Gündelik gazetelerin gözünden kaçan çok şey AKİS için tesbit edilebildi. Bunların son denece önemli oldukları ye derin mâna taşıdıkları görülecektir. Aksiyonun doğurduğu reaksiyon ise daha dikkatle incelenmiş, mânalandırılmış, değerlendirilmiştir. Vakıaların sadece dış görünüşleri değil, içyüzleri de "Demokrasi'" başlığını taşıyan yazıda ve onu süslieyen çerçeveli notlarda belirtilmektedir. AKİS, memleketin nereye gittiğini sükûnetle ve hislerine kapılmaksızın, gerçekleri gözönünde tutarak okuyucularına haber vermektedir

Türkiyede ne zaman fevkalâde bir hâdise olsa gözler o hafta AKİS'e çevrilmektedir ve hâdiselerin anlatılması, açıklanması AKİS'ten beklenmektedir. Dokuz yıldır bu görevi yerine getiren AKİS'i bu hafta eski günlerin lezzetiyle okuyacağınızı ümit ediyoruz.

Saygılarımızla
AKİS

İçindekiler

Günlerin getirdiği

Yurttan Akisler

Kibar, Gümüşpalayla birlikte
Yardımlaşma derneği

Meteoroloji — Türkiyenin muhtelif bölgelerinde hava durumu, şimdiye kadar görülmemiş bir değişiklik göstermektedir.

Bahar, Orta Anadoluya gelmekle gelmemek araamda mütereddittken, Güney sahillerinde durum insanı hayrete düşürecek kadar değişiktir. Mersinde ısı bu hafta içinde birkaç kere 41 dereceye kadar çıkmıştır. Yaz aylarında bile görülmiyen bu" sıcaklık Güney halkını plajlara koşturmaktadır. Buna karşılık, Antalya Kesiminde hava hâlâ kış manzarası arzetmektedir. Ege ise kıştan henüz kurtulamamıştır.

Af — Hâdise İzmirde, eski D. P. milletvekili Dr. Selâhattin Akçiçeğin hem muayenehane, hem de ikametgah olarak kullandığı son derece zarif döşeli evinin oturma odasında cereyan etti.

Salonda, eski D. P. li Bakanlardan Osman Kapani Akçiçek, yeni A. P. milletvekili Nihat Kürsat. Hilmi Onat ve Eğenin ziyadesiyle meşhur EMİNSU'cu Generali M. Ali Aytaç bulunuyordu.

Aytaç bir ara meseleyi Siyasi Affa getirdi. Siyasi Affı muhakkak çıkaracaklarını, bunun için Mecliste yapamayacakları şey olmadığını, bu bakımdan müsterih olmalarını, Meclis çalışmalarında bu yönden büyük gayret sarfettiklerini belirtti.

Saçları Yassıadadan sonra biraz daha kırlaşmış, cildi teravetini biraz kaybetmiş Osman Kapani, bu sözleri sükûnetle, biraz da cam sıkılarak dinledi. Bir ara dayanamadı ve M. Alt Aytaça dönerek, hırsla:

"— Bırakın beyefendi bu lafları şimdi!. Siz gidin İsmet Paşanın elini öpün! Senatörlüğünüzü de, milletvekilliğinizi de ona borçlusunuz. 27 Mayıs sabahı, hatırladığıma göre, zâtıâliniz Tümen Kumandanıydınız. Ne yaptınız?" dedi.

Sonra, yanında oturan İzmir Senatörüne döndü:

, Hatırladığıma göre, siz de bir alaya kumanda ediyordunuz?" diye ekledi.

Birkaç saniye durakladıktan sonra, muhatapların» alaylı gözlerle bakıp, sözlerini tamamladı:

"— Şimdi af diye ortalığı velveleye vermeğe lüzum yok..."

Salonda bulunanlar bir an duraladılar. İlk kendine gelen Nihat Kürşat oldu. Kapaniye doğru atılıp boynuna sarıldı ve:

"— Bravo, bravo beyefendi. Doğru söylediniz, vs? rolun!" dedi.

Aytaç ve Hilmi Onata gelince, onlar seslerini çıkarmadılar. Kurtuluşu içkide buldular ve ev sahibin*den birer İçki isteyerek, bu defa affa uğrayanların siyasi haklarının iadesi için temennide -ama sadece temennide, bulundular!

Tavsive —• Bu hafta İzmirde, herkesçe çok İyi. bilinen A. P. ileri gelenlerinden Osman Kibarın başından son derece eğlenceli bir macera geçti. Macera, basit bir ri-

cadan ibaretti ama, gazetecilerin gözünden kaçmayıp da yayınlanınca, A. P.li Kibar, başını elleri arasına alıp derin derin düşünmeğe başladı.

Hikâye şudur;

Gümüşpala, İzmir seyahatinde İzmir Valisini ziyaret etmek için randevu istedi. Randevu temin edilip ziyaret saati gelince, Kibar, Gümüşpalayı yüklendi ve Vilâyet konağına götürdü. A. P. lideri, Valiyle sohbete daldı. Şuradan buradan konuştular. Pala Paşa, şehrin ihtiyaçlarını sordu. Aldığı cevaplardan memnun kaldı ve gitmek üzere ayağa kalktı.

İşte, ne olduysa bu sırada oldu. Kibar, avcunun içinde sıktığı kâğıdı Vali ve Belediye Başkanının eline tutuşturdu. Sonra da bütün kibarlığıyla bir ricada bulundu. Vali bu derece büyük nezaketin altında kalmadı:

"— Merak etmeyin Osman bey.. Herhalde bir şey yaparız" dedi.

Kibarın, Valinin eline sıkıştırdığı kâğıtta şunlar yazılıydı:

"Muhterem Enver bey,

Bergamadan polis Ömer Ateş, Selçuka naklini istiyor. Tavassutlarınızı rica ederim. Osman Kibar", .

Kibarın tavassut ettiği polis memuru, C.H.P. Merkez Yönetim Kurulu üyesi Hüdai Oralın yakınıdır. Bu arzusunu genç milletvekiline söylemiş, ondan sadece nasihat almıştır. Ama Ateş, kimin tavassutuna güvenebileceğini görecek kadar zekidir.

Ateşin arzusunun yerine getirilip getirilmiyeceği meçhuldür.

Etiketler — Türk Dil Kurumu yetkilileri Ankara Belediyesine başvurarak, bundan böyle malların üzerine konan etiketlerdeki arapça ve yabancı kelimelerin Kaldırılmasını istemişlerdir.

Kurumun Belediyeye gönderdiği yazıda kısaca şöyle denilmektedir: "Son zamanlarda Batı dillerinden dilimize girmekte olan kelimelerin arttığını, özellikle büyük şehirlerimizde bu çeşit kelimelerin iş yerlerinde ve mağaralarda ad olarak kullanıldığı veya meyve ve sebzelerin yabancı dillerdeki adlarıyla yazıldığını üzülerek görmekteyiz. Bu akımın dilimizin bağımsızlığı yönünden üzerinde önemle durulması gereken ciddi bir tehlike olduğunu görüyoruz. Yabancı kelimelerin ve adların kullanılmasına izin verilmemesini dileriz."

Dünyadan Akisler

İran — Hükümet, aldığı bir kararla, Bakanlara verilen lüks Cadillac arabalarının elden çıkarılarak yerlerine küçük arabalar alınmasını talep etti. Gene açıklandığına göre, hükümet, dahilde imal edilen mallarla lüks arabalardan çok yüksek gümrük vergisi almayı kararlaştırmıştır; Bir yandan ağalarla, öbür yandan din adamlarıyla başı dertte olan hükümet, şimdi de iktisadi alanda kemerleri sıkma politikasına girişiyor. Bu "turumun yaratacağı şikayetleri önlemek için de çok basit bir yolları var: Basını susturmak! Bu haftanın başında, Salı günü Tahranda çıkan günlük ve haftalık 141 gazetenin 71'i birden kapatıldı. Haberi veren Devlet Bakanı bu gazetelerin lüzumsuz olduklarını ve "halka ve hükümete şantaj"- yaptıklarını söyledi. "Doğru çalışan" yayın organlarına hiç bir şey yapılmayacağını da sözlerine ekledi.

İtalya — Geçen hafta Alp dağlarına çarparak düşen Kral Suuda ait jet uçağının bir suikaste kurban gittiği iddiası ortaya atıldı. Söylenildiğine göre, Kralı öldürmek isteyenler böyle bir tertibe girişmişler, fakat Kral uçakta olmadığı için hazırlık boşa gitmiş. Uçağın enkazı hâlâ bulunamadığı için bu iddianın doğruluk derecesi bilinmiyor. Fakat Kral Suudun hayatıyla yakından ilgilenen pek çok kimsenin mevcudiyeti düşünülecek olursa, böyle bir ihtimali de kenara atmamak lâzım.

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
Sayı: 457 Cilt: XXVII Yıl 9 30 Mart 1963

YURTTA OLUP BİTENLER

Ankara caddelerinde devrimci gençler
"Türk genci her zaman h a z ı r "

Millet

Selâmet kıyısına doğru

Demokrasi kurtarılabilecek mi? Bu hafta, hâdiselere bakan ve üzülen milleti en ziyade alâkadar eden bu sual oldu. "Demokrasi kurtarılabilecek mi?" demek, herkes yeni" den açılan işine ve gücüne kısa zamanda ve rahatça dönebilecek mi demektir ve halkı asıl alâkadar eden budur, zira hadiseler herkesi ciddi surette tedirgin etmiştir ve millete rahat verilmemesi en büyük şikâyet konusudur.

Demokrasi kurtarılabilecektir. Çünkü Demokrasi, ona millet sahip çıkınca yürüyebilir. Son haftanın hâdiseleri, karanlıkta kalan çok noktayı millet gözünde aydınlatmıştır. Koyu bir propagandanın ve harekete getirilen hislerin gözlere örttüğü perde Celâl Bayarın eliyle bir anda aralanmıştır ve gerçek durum, gerçek tehlike, gerçek kötülük kaynağı ortaya çıkmıştır. Celâl Bayar, 27 Mayıs sabahında tanklar Çankaya yokuşunu tırmanırkenki Celâl Bayardır. Ne memleket, ne vatan, ne millet endişesi duyan, "Tenkil! Tenkil!" diye, bağıran ve gözü aşağılık duygusuyla dönmüş, iktidardan gitmeyi ölüm sayan bir adam! Buna şimdi, ancak kültürsüz kimselerde görülen korkunç bir hırs-ı pirinin de eklenmiş olduğu anlaşılmaktadır. Bunun anlaşılmışıdır ki yüreklerde merhametin doğurduğu bazı hisleri silip atmış, verilen cezanın ziyadesiyle hak edilmiş bir ceza olduğunu göstermiş, hattâ o anda gösterilen atıfetin bile yerinde olup olmadığı zihinlerde bir soru olarak belirmiştir. Her şey açıkça ortaya koymuştur ki arkadaşlarını da, partisini de, taraftarlarını da, vatanı da ıstıraplı günler geçirmeğe mecbur bırakan bu Celâl Bayardır.

Ama bu Celâl Bayardan vatanı ve Demokrasiyi bir defa kurtaranların bir defa daha kurtaracakları, geçen haftanın ortaya koymuş bulunduğu bir başka gerçektir. 27 Mayısçı kuvvetler bir anda toplanmışlar, kenetlenmişler, bir ve beraber olduklarını göstermişlerdir. Hem de, Demokrasi idealinin etrafında.. Bu kuvvetlerin dağılmış olduğu yolunda bedbaht bir kaç dikta taraflısının İsmet Paşaya ve onun hükümet anlayışına karşı yöneltmiş oldukları hücumlar bu suretle haksızlıkları üzerlerinden akar şekilde muallâkta kalmışlardır. Zira görülmüştür ki 27 Mayısçı kuvvetler ilk tehlikede vazi-

HAFTANIN İÇİNDEN

DURUM

Metin TOKER

Siyasi affın memlekete huzur mu, yoksa huzursuzluk mu getireceği tartışması neticeye bağlanmış bulunuyor. Bu konu, Türkiyenin bütün ciddi meselelerinin üstünde, siyaset hayatının mihrak noktalarından biri haline gelmişti. A.P. ile Y.T.P. bunu sağlamanın yarışı içindeydiler. Kütlelerin bundan başka gayesi bulunmadığı propagandası yürütülmekteydi. Buna karşı hiç bir geniş zümrenin, teşekkülün, müessesenin vaziyet almayacağı, bunu kabul edeceği, benimseyeceği söylenmekteydi. Siyasi affı sadece bir avuç kinci insanın engellediği yayılmaktaydı. Buna inanan, bu havaya kapılanların çok olduğunu kabul etmek lâzımdır. Bu, memleketi idare etmeyi güçleştiriyordu, asıl işlerin üzerine eğilmeyi imkânsız kılıyordu. Milletin her şeyi eliyle tutup gözüyle görmesine lüzum vardı. Celâl Bayar bunu yaptı.

Siyasî affın memlekete huzur getirmesinin bir basit şartı vardır. Aftan faydalananlar bunu bir atifet olarak kabul edeceklerdir. Köşelerine çekilecekler ve oturacaklardır. Kendilerine karşı yapıldığına inandıkları haksızlıkların tamiri yolunun adımı saymayacaklardır. Bir adım, bir adım daha atmaya kalkışmayacaklardır. Kaybettiklerini yeniden ele geçirmek için kâfi kuvvete sahip olduklarının delili addetmeyeceklerdir. Geçmişin kapanmış olduğunu ve bir daha asla geri gelmeyeceğini, ellerine verilmiş dünyanın en büyük talihini heba ettiklerini bileceklerdir. Memleketin kaderine yeniden hâkim olmaya heves etmeyeceklerdir.

Bunların, beşer için kolay olduğunu, kimse ileriye süremez. Hatanı, günahını kabul edeceksin, ödediğinin, onun kefareti sayılması gerektiğine kendini inandıracaksın. Memleketinin, milletinin iyiliğini hislerinden üstün tutacaksın. Bu, en olgun, en basiretli, fikri seviyesi en yüksek insanların bile vermekte güçlük çekecekleri bir imtihandır. 27 Mayısta mahkûm edilen tabakanın başındakilerin bu çapta olmadığının, biraz tecrübesi olan herkesçe bilinmesidir ki siyasî affın huzur değil huzursuzluk getireceği gerçeğini ortaya çıkarmıştır Bu gerçek şimdi doğrulanmıştır.

Celal Bayar, hasta olduğuna dair bazı doktorların verdikleri raporun Adlî Tıp tarafından tasdik edilmesi üzerine, tedavisinin evinde yapılması için bir belirli süre setbest bırakıldı. Ne oldu? Bunun, milletin gerçek sevgisine Celâl Bayar sahip olduğu için Hükümete karşı kazanılmış bir zafer sayılması gerektiği ilan edildi. Buna bizzat Celâl Bayar inandı, hareketin bayraklığını yaptı. İçerde tutulmasına imkan kalmadığından dolayı çıkarıldığını bildirdi. Kendisini ve "beton duvarların gerisindeki ideal arkadaşlarını memlekete büyük hizmetler etmiş kimseler olarak ilân etti. Hakkındaki hükmü veren mahkemeyi "şen'i bir müessese" diye karaladı. Milletin sevgisinin kendisiyle olduğunu göstermeye kalkıştı. Gaspedilen hakkını tekrar elde etmek için hangi kuvvetlere dayanmak niyetinde olduğunun iki açık delilini verdi. Başına sarık bağlayıp üzerine maşlah geçiren bir tarikat şeyhinin sakalını öptü, onunla resim çektirdi. Üniformalı bir erle yanak yanağa gazete fotoğrafçılarına poz verdi.

Adalet Partisi, idarecileriyle ve teşkilâtıyla "Eski Relsicumhurumuz "un emrine girdi. Bir kısım Yeni Türkiye Partisi mensupları, yarışta geri kalmamak için hizmet arzına koştular. Zafer alayları teşkil edilip şehirlere girildi. Gazeteleri, destanlar kaleme aldılar. Halkın, mehmetçiğin Bayara nasıl aşık olduğunu, ona ne sıcak, candan gösteriler yaptığını yazdılar. Adeta Napolyon Elbe adasından dönüp Fransaya ayak basmıştı. Bayarın karşılayıcıları "Eski Reisicumhurumuz" u 27 Mayısta yerinden eden kuvvetlere karşı yüreklerinde besledikleri hisleri dilleriyle ve elleriyle gösterdiler. Sanki bir anda memlekete, millet hayatına hâkim olunmuştu. Sanki saatin ibreleri tersine çevrilmişti. Şaşılacak tek taraf "Eski Reisicumhurumuz"un niçin doğrudan doğruya Çankaya Köşküne çıkmadığı ve Kavaklıderedeki bir evde şimdilik ikameti tercih buyurduğundan ibarettir.

Bunlar hayret uyandırmış değildir. Eğer Celâl Bayar sakin ve vakur tarzda Cezaevinden çıkıp evine sessizce dönseydi ve tedavi altına girseydi hayret uyandırırdı. O zaman, siyasi affın memlekete huzur getirmeyeceğini söyleyenler haksız çıkarlardı. Bu, aslında, memnunluk verici bir haksız çıkma olurdu ve bir takım ıstırapların dindirilmesi kolaylaşırdı. Ama adamın o adam olmadığı, memleketteki kuvvetler dengesi hakkında hâlâ hiç bir şey bilmediği, gözü hınçtan, gaspedilmiş olduğuna inandığı mevkiine tekrar oturmak hırsından dönmüş bulunduğu tecrübe sahipleri için ortadaydı. Şimdi bu, herkes için ortaya çıkmıştır. Celâl Bayarın devlet adamı çapı bundan ibaret bulunmasaydı, başka türtü davranacak ruhî ve fikrî seviyede olsaydı eline teslim edilmiş sapasağlam bir Demokrasiyi bir 27 Mayısla bitirir miydi?

Dersin ki: "Millet benimle beraberdir". Millet sahiden seninle beraberdir, tamam. Mesele yoktur. Ama milletin içinde seninle beraber olmayanlar mevcutsa, işte onlar kalkarlar, böyle "Ne münasebet? Biz sana karşıyız ve ebediyen sana karşı olacağız" derler. Dersin ki: "Memleketin sağlam kuvvetlerinin bana bir itirazı yoktur". Sahiden itirazları yoktur, tamam. Ama memleketin sağlam kuvvetlerinin sana. senin bayraklık ettiğin harekete, onun altında yatan zihniyete itirazları varsa sürdüğün bir günlük sokak saltanatından sonra havaya derhal onlar hâkim olurlar ve uğradıkları hakaretin hesabını sorarlar. Herkes koyun gibi, başını, havaya kalkmış intikam satırının altına uzatacak! Elinde kuvvet, yüreğinde şevk, güç ve iman varken.

Buna inanmak, bu, temel üzerinde politika yapmak için insanın bir Celâl Bayar olması lâzımdır. Celal Bayar Türkiyenin politika hayatını zehirleyen siyasî af çıbanının, istemeden, bütün irinini akıtmıştır.

yet almasını bilmektedirler. Bu, sistemin gerçek teminatıdır. Tehlike yokken sükûnet hâkim olacaktır. Bir tansiyon elbette ki hep muhafaza edilmeyecektir. Ama alarm zili çaldı mı, derhal silah başı edilecektir. Bu yapılmıştır.

Bunun yanında, Ordu'nun davranışı hiç bir memlekette eşine rastlanmayacak kadar asil ve vakur olmuştur. Tecavüze ve hakarete maruz bırakılmak istendiği halde Ordu temkinini bozmamış, hiç bir aşırılık yapmamış, sükûnetle görevi başında kalmış, haysiyetinin korunmasını Hükümetten ve milletten istemiştir. Bu onun, Hükümete güveni kadar demokratik sisteme bağlılığının da en parlak delilini teşkil etmiştir ve bununla Silâhlı Kuvvetler milletin şükran ve minnetine bir defa daha hak kazanmışlardır. Şimdi onun ihtiyacını karşılamak, onun haklı talebini, yerine getirmek Hükümet ve millet için bir şeref borcudur. 27 Mayısa kimsenin el sürmesine müsaade etmemek kararıyla bir anda sokağa fırlayan Gençliğin Ordu lehinde yaptığı gösteriler ve tıpkı bundan üç sene önce olduğu gibi sokakta görülen üniformalıların sevgi ve saygı dolu gözlerle seyredilmesi halkın içindeki hisleri belli etmektedir.

Demokratik rejime inanmadıklarından dolayı seçimlerden bu yana yapmadıklarını bırakmayan iki üç iki umacıyla ortaya çıkmıştır. Bir tanesi demektedir ki: *"27* Mayısta tahrip edilen zihniyet İsmet Paşanın budalaca Demokrasi Kaprisi yüzünden hortlayacak ve hepimizi kesecektir!" öteki demektedir ki: "Bu Ordu, iktidara oturmak için fırsat arıyor. Gözü iktidardadır. Demokrasiye filân inandığı yoktur!"

Şimdi bunların ikisi de iğne yemiş balona dönmüştür. 27 Mayısta tahrip edilmiş zihniyetin hiç bir şeye gücünün bugün de, yarın da yetmeyeceği, onun Türkiyede bir daha iktidarı ele geçirmesine asla, asla, asla müsaade edilmeyeceği gün gibi ortaya çıkmıştır. Buna mukabil Türk Silâhlı Kuvvetlerinin bütün ve en halis arzusunun Türkiyede Demokrasiyi payidar kılmak ve huzur içinde kendi asil görevinin başında kalmak olduğu, tahrikler karşısında bile bu yolundan döndürülemeyeceği herkes tarafından görülmüştür.

Bugün geçtiğimiz kapı, mutlaka geçmek zorunda olduğumuz kapılardan biridir. Öteki kapılardan geçerken çektiğimiz sıkıntılar nasıl bugün hafızalardan bile silinmişse bu geçit de öyle unutulacaktır. Bir merhaleyi aşmış olduğumuz o zaman daha iyi anlaşılacaktır.

Gemi, selâmet kıyısına biraz daha yaklaşmıştır. Mesele, milletçe bunun kadrini bilmekten ibarettir.

Kulağa Küpe

Kelin merhemi!

Adalet Partisi, Celâl Bayarın direktifleriyle hareket etmektedir.

Demokrasi

Benden sonra tufan!

(Kapaktaki Hâdise)

İngiliz gazeteci, Nilüfer Gürsoya sordu:

"— Babanız tekrar siyasî hayata atılmayı istiyor mu?

Celâl Bayarın kızı sual karşısında hiç bir hayret duymadı. "Babam siyasî haklarından mahrumiyet cezası almıştır' da demedi. Dudaklarında bir manalı tebessümle şu cevabı verdi.

"— Daha bunları konuşmadık. Vakit pek erken değil mi?"

Vakit hakikaten pek erkendi. Zira muhavere Kayseride, Celâl Bayarın tahliye edildiği gün cereyan etti. Ancak Nilüfer Gürsoyun sözlerinde gerçeğe uyan bir cümlenin yanında gerçeğe uymayan bir cümle de vardı. Celal Bayarla kızı, Celâl Bayarın siyasî hayata atılmayı isteyip istemediğini daha konuşmamışlardı. Ama Celâl Bayar siyasî hayata atılmıştı

27 Mayısçılar kar altında subaylarla birlikte yürüyor
Kan sıcak *olduktan sonra,,.*

bile.. Cezaevinin kapısından dışarıya adımını attığı andan itibaren Celal Bayar bir siyasi lider gibi davrandı, bir siyasi lider gibi konuştu, bir siyasî lider gibi vaziyet aldı. Bir gün sonra, bir muhteşem otomobil konvoyunun başında, ellerinde A.P. nin levhaları ve flamalarıyla mevki almış bir kaç bin kişinin alkışları, tezahüratı arasında Başkente girerken bir siyasi hükümlü olduğunu tamamiyle unutmuştu ve bulutlarda yaşıyordu. Nitekim ertesi sabah, A. P. ile yarışta geri kalmamak için kendisini ziyaret eden üç Y.T.P. milletvekilinden -Bu milletvekilleri Sadık Perinçek Nureddin Ertürk ve Osman Hacıbalogludur ve Y.T.P. yi terketmiş olan Turan Bilginin refakatinde Celal Bayara saygılarını sunmaya gitmişlerdir!- birini fena halde azarladı ve Y.T.P. nin siyasi tutumunu katiyen tasvip etmediğini haşin bir dille söyledi. Ziyaretçiler, başka ziyaretçilerin gelmesi üzerine gitmek için davranmışlardı ki Ba-

A. P. Genel Merkezi önünde emniyet tertibatı

Beğenmedikleri Ordunun himayesinde

insan kendi de inanırsa

Yalanın en tehlikeli tarafı, insanın kendi yalanına bizzat inanmasıdır. Böyle bir hataya düşüldü mü, kaptırılan yakanın kurtarılmasına imkân kalmaz. Temel hâdise olarak o ele alınır ve üstüne mükemmel bir bina çıkılır Ama temel aslında mevcut bulunmadığından, bina ilk fiskede alaşağı oluverir. A. P. son hâdiseler karşısında böyle bir hataya düşmektedir.

A. P. nin idarecilerine, ve propagandacılarına göre, kendilerinin işine gelen her gösteri, toplantı, yürüyüş "halkın içinden gelen ve önlenilmesine imkân olmayan bir hareket'tir. Bayar bir hareketin mihrakı olmuştur. O kalabalıklar, kurbanlar, inekler, hattâ parti levhaları ve flamalar hep kendi kendine ortaya çıkmıştır. Bunları toplamak için hiç çalışılmamıştır, haber salınmamıştır, tertip, plân ve program yapılmamıştır.

Ama A. P. nin işine gelmeyen bir gösteri, toplantı, yürüyüş oldu mu o, C. H. P. lilerle solcuların tertipledikleri ve sonu mutlaka fiyaskoyla biten bir suni harekettir. Hiç bir manası, önemi, değeri yoktur ve hiç bir şey temsil etmemektedir, ciddi bir temayül, cereyan değildir. Bu bakımdan onu kaale almamak lâzımdır, onu hesaba katmaya lüzum yoktur.

Dün eski D. P. ve bugün A. P. bu davranışın çok zararını çekmiştir. Dün D. P. Kızılayda Menderesin sivil junta idaresini asla tanımayacaklarını haykıran gençleri "C. H. P. nin tahrik ettiği çoluk çocuk" saymış ve bir sabah dünyanın başına yıkılıverdiğini görmüştür. Bugün A. P. bir siyasi restorasyonu katiyen kabul etmeyeceklerini söyleyen memleketin sağlam kuvvetlerini «C. H. P. nin tahrik ettiği zümreler" gözüyle görmektedir ve bir o yanağına, bir bu yanağına şamar yeyip durmaktadır.

Bir gösterinin, bir yürüyüşün, bir sokak hareketinin hiç tertipsiz vukuu mümkün müdür? Her gösteri, her yürüyüş, her sokak hareketi mutlaka başka, bir "muharrik kuvvet"e muhtaçtır. Bayar için yapılanlar elbette ki Bayarın kendisi, etrafındakiler ve A. P. marifetiyle tezgâha konulmuştur. Alınan netice ve hareketin hacmidir ki Bayatın temsil ettiği her şeyin gerçek ölçüsünü vermiştir. Bu, bir kar topunun bir defa yapılıp yuvarlanmasına benzer. Ne kadar kar varsa o kadarını toplar. Kar sahiden kalınsa çığ olur, değilse büyücek bir yuvarlak haline gelip kalır.

Bayarcıların tertiplediklerine karşı yapılan gösteriler de aynı tabiat kanununun şümulüne girmektedir. Beyanname dağıtılmış, haberler salınmış, yer tesbit edilmiştir. Ama o kar topu bir anda çığ haline gelmiştir ve bunun sebebi ilk gösterinin bir büyük taktik hatası olmasıdır. Onun yarattığı tepki ve infial, bugün A. P. ye ve tekrar sahneye çıkma hevesi kursağında kalan Bayara karşı izhar edilen nefretin derecesini tayin etmiştir. A. P. nin ne kaybettiğini anlamak için sokaklarda genç ve kuvvetli hançerelerden çıkan sesleri dinlemeye lüzum yoktur. Hal--- şöyle bir arasına girmek, tuğla tuğla yükseltilmiş olan binanın bir anda nasıl çökmüş olduğunu göstermeye yetecektir.

A. P. hâla, "C. H. P. nin tahrik ettiği suni harekef'ten bahsederek başını kumun içinde muhafaza ediyor ve kendi savurduğu "30 milyon siyasî affı istiyor», "Biz milletin kahir ekseriyetini temsil ediyoruz", "Milletin yüzde sekseninin oyuna sahibiz" palavralarına bizzat inanıp politikasını ona göre tayin ediyor.

Böyle olunca, içine düştüğü duruma neden şaşmalı?

yar, arap harfleriyle seksensekiz biçimindeki kaşlarını çattı, ayağa kalkmış olan Sadık Perinçeki omuzundan tutarak oturttu:

"— Durun, gitmeyin. Söyleyeçeklerim var, daha.." dedi.

Üç Y.T.P. li boyunlarını bükerek beklediler. Celal Bayar eliyle üç Y.T.P.liyi eski arkadaşları Turan Bilgine işaret etti ve şöyle söyledtl

"— Kabahat bunların. Eğer A. P. nin umumî siyasî af teklifine beyaz oy verselerdi simdi mesele kökünden halledilmişti. Evet, kökünden halledilmişti,."

Celal Bayarın sesinde, bunu söylerken kızgınlık ve kırgınlıktan ziyade hırs ve gazap vardı. Üç Y.T.P. li bir mukabelede bulunmadılar. Dudaklarını ısırarak beklediler. Ama, fena bozulmuşlardı. Celâl Bayar da bunu anladı ve belki biraz ileri gittiğini farketti. Kusuru mazur gören bir büyük edasıyla gülümsedi:

"— Ama gene de bir şey bitmiş değil.. Karşılamağa gelenlerin coşkunluğunu gördünüz!"

Celal Bayarın Meclise girmiş olan C.H.P. dışındaki partilerin kendisine ait oylarla oraya gönderilmiş bulunduklarına inandığı ve onun için onları kendi emrinde gördüğü anlaşılıyordu.

Celâl Bayar yemek yiyor
Allahını seven maşallah desin !

Hakikat ve...

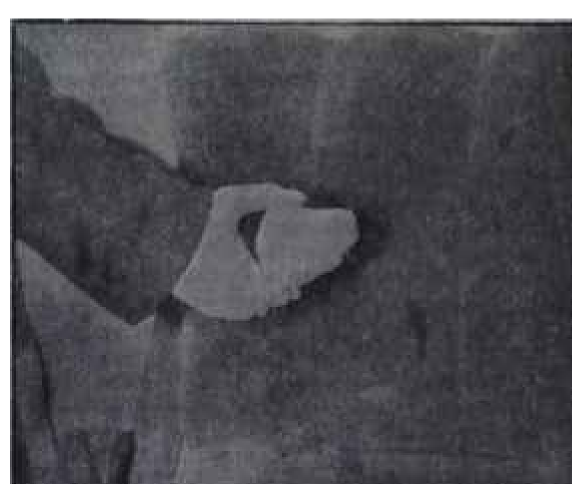
Celâl Bayarın tahliyesi, aslında, seksen yaşında olan ve hasta olduğu her gün söylenilip yazılan bir insanın cezaevinde kalmasının âmme vicdanını rahatsız etmesi dolayısıyla yapılmıştır. Celâl Bayar, içerdeyken, ona en çok kızanların dahi bir merhamet hissi duydukları ve 'Canım, seksen yaşında adam! Bıraksınlar, gitsin evine.. cezaevinde ölürse daha mı iyi olur? Bundan sonra ne yapacak ki.. Dersini aldı. Torunlarının yanında ömrünü tamamlar" diye düşündükleri bir gerçektir.

Buna benzer bir hâdisenin D.P. iktidarı devrinde de geçmiş bulunduğu hatırlardadır. O zaman, bir basın suçundan mahkûm Hüseyin Cahit Yalçın sekseninci yaşını cezâevinde kutlamıştı. O iktidarın böyle durumlardaki tutumunu ogün Y.T.P. Senatörü olan, Grup içinde müfrit bilinen ve Celâl Bayara duyduğu sevgiyle ün yapmış Fethi Mağramlı, Celâl Bayarın tahliye edildikten sonraki davranışını hüzünle görünce yakın arkadaşlarına anlattı.

O sıralarda Yalçının affı bahis konusudur. Bayar, Köşke milletvekillerini davet ederek fikirlerini sormaktadır. Aldığı cevaplar, devrin Cumhurbaşkanını pek memnun et-

Bayar yolda
Arabama taş koydum

Gençlikten Bayara atılan taş
Anlamayana davul zurna az.

D.P. ye oynanan oyun A.P.ye oynanmamalıdır!

İhtilâlden sonra zihinlerdeki iki yoldan biri açıktı, diğeri kapalı. Açık yol Demokrasiyle giden yoldu, kapalı yol dikta sistemine giden yol. Nitekim türlü bahanelerle ikinci yola sapmak isteyenler hüsrana uğradılar, yenildiler, perişan oldular. 27 Mayıs, Menderes demokratik rejime fiilen son vermiş bulunduğundan dolayı yapılmıştı. O ideale bağlı kaldı.

Demokrasi yoluna gidileceğine göre D. P. yi kapatmamak lazımdı. Madem ki siyasi partiler olacaktı, D. P. nin müşterileri mutlaka bir partide birleşecekler, buluşacaklardı. Ama en kötülerin, en kalitesizlerin, en uygunsuzların idaresinde.. Mevcut hiyerarşi altüst olacaktı. Suçlu olarak idareci tabakayı görmek, onlardan şikâyetçi bulunanlar arasında değişik zihniyette, yapıda, temayülde kimselere şans tanımak, onlara yer açmak lazımdı.

Üstelik, D. P. yi üzerindeki kanlı elbiseyle bırakmanın sayılamayacak kadar çok faydası bulunacaktı. Girişilecek siyasi tartışmalarda yeni bir etiket kullanılamayacak, suyun altında "Biz D. P. yiz* denilirken suyun yüzünde "Bize ne? Biz D. P. değiliz ki.." denilemeyecek, herkes kampını açık açık seçecekti. Milletin o tarihte D. P. den ciddi şekilde soğumuş olması sıhhatli, sağlam başka fikir partilerinin kurulmasını sağlıyacak politika hayatımızdan "Demokrat Oylar" acubesi kalkacaktı. Bu "Demokrat Oylar"ın Demokrasiyi nasıl dejenere ettiği ortadadır.

Bu yapılmadı. D. P. kapatıldı. İhtilâlcilerin arasında, Demokrat kütlenin üzerine oturmak isteyen kafatasçılar vardı. C. H. P.lilerin arasında, eğer D. P. kapatılırsa bir belâlı rakipten kurtulacaklarını ve seçimlerin çantada keklik hale geleceğini hayal eden aklıevveller vardı. Bu müşterek gayretler ihtilal sonrası siyaset hayatımızın büyük hatasının işlenmesine yol açtı.

Bugün, A. P. konusunda aynı temayüller mevcuttur. Kafatasçıların bütün arzusu budur. Bunlar, arzu ettikleri "kahraman"ı A. P. ye kabul ettirtemeyeceklerini anlamışlardır. Levhayı değiştirmek istemektedirler. İhtilâl sonrası C. H. P.lilerinin yerini şimdi Y. T. P. liler almışlardır. A. P. kapatılırsa Demokrat Oylara kendilerinin varis olacağını sanmaktadırlar. Halbuki bu oylar onları boğacaktır. Politika hayatımız daha mikroplu, karışık hal alacaktır. Çünkü A. P. hele son hâdiselerden sonra damgalanmıştır. Neyse o kalmalı, herkes durumunu açık açık tayin etmelidir.

Dün D. P. nin kapatılmasının bütün mahzurları bu gün A. P. nin kapatılmasının mahzurlarıdır. Sütten ağzımız yandığına göre gene sıcak şeyi boğazımıza boca etmesek!

mektedir. Milletvekilleri oturdukları sofrada sual kendilerine tevcih edildiğinde boyunlarını büküp "Siz daha iyi bilirsiniz sayın büyüğümüz!" demektedirler. Bu arada Fethi Mağramlının basireti bağlanmış ve bir iki çift söz söylemek istemiştir! Mağramlı:

"— Beyefendi, Yalçın yaşlı ve hasta.. Hapishanede gözlerini hayata yumarsa iyi olmaz.. Bir kahraman yaratırız Affetmek gerekir.." demiştir.

Demiştir ama, Bayarın elindeki peçeteyi yüzüne savurur gibi bir hareketle atması ve '"ölürse ölsün... Kurtuluruz" demesi üzerine durumu kavramış, Beyefendinin gazabından ürkerek susmuştur. Mağramlı boş" boğazlığının cezasını, o gece herkes otomobillerle evlerine bırakılırken Köşkten Bakanlıklara kadar yayan yürümek suretiyle ödemiştir!

Şimdi Bayar hakkında Mağram-

Kurmay Başkanı gençleri teskin etmeğe çalışıyor

Büyük sözü

Nuri Hazer A. P. Genel Merkezinden çıkıyor
Nush ile uslanmayanın...

LIya ne düşündüğünü sorarsanız, başını iki yana sallamakta ve ellerini açarak "Ne diyeyim" manasına gelen bir hareketle cevap vermektedir.

...hayal

Zihniyeti bu olduğu için Celâl Sayar, tahliyesinin sebebine doğru bir teşhis koymadı. İktidarın kendisini, siyasi bir tazyike maruz kaldığından dolayı bırakmak zorunda olduğuna inandı. Zaten Kayserideki mahkûm arkadaşlarının -meselâ, gerçekten hasta olan Emin Kalafatın- Adil Tıbba başvurmalarını buttun için önlemiş, Cezaevinden mağdur halde değil, muzaffer olarak çıkmaları gerektiğini mütemadiyen tekrarlamıştı. O takdirde, girişecekleri mücadelede daha kolay başarı kazanacaklar ve kendisi, tekrar Çankayaya oturmaktan ibaret gayesini daha çabuk gerçekleştirecekti.

iktidar Celâl Bayan tanımıyor değildi. İktidar Celâl Bayarın aklında ne olduğunu da biliyordu. Ama bunu herkesin görüp anlaması, halkın hissî düşünmekten vazgeçmesi, partilerin ise memleket menfaatini ön plâna alması lazımdı. İktidarın, haksız yere itildiği haksız durumdan çıkması ve gerçeklerin gözler önüne serilmesi şart hale gelmişti. Zira A.P. lilerin bu çeşit temeller üzerine bina ettikleri "İktidara geliyoruz. İntikam alacağız. Millet bizimle beraberdir" edebiyatı memleketin havasına hâkim olmak istidadı göstermekteydi ve bu, İhtilâli yapan kuvvetleri tedirgin ediyor, onları meşru müdafaa tedbirleri almaya itiyor, Demokrasinin İstikbalini gölgeliyordu. Türkiyedeki gerçek kuvvet dengesi, kimin kimi, kimin neyi tuttuğu gözler önüne serilmeden tahribat önlenemeyecekti. Zira A.P. bir intikam ve melanet partisi olma yoluna, gerçeklere teşhis koymakta Bayardan daha mahir Olmayan bir belirli politikacı takımının elinde her gün biraz daha fazla itiliyordu.

Celâl Bayar tahliye edildiğinde, bir defa âmme vicdanındaki rahatsızlık kaybolacaktı. Ondan sonra iki ihtimal bulunuyordu. Ya Celâl Bayar, eski Celâl Bayar gibi davranacaktı ve milletten bir daha hüküm giyecekti. Ya, beklenilmeyen bit vekaria gidip köşesine oturacak, o zaman siyasi af milistin bir atıfeti gibi derhal çıkarılacak ve geçmişin üzerine şefkatin ve iyi niyetin perdesi örtülecekti.

Celâl Bayar beklenilmeyen değil, beklenilen seklide hareket etti.

Profesyonel tertipçiler

Celâl Bayar, çıkışı vesilesiyle yapılan hazırlıkları bizzat izledi, gerekli tavsiyelerde bulundu. Dışarısı, ile içerisi arasındaki irtibatı kızı Nilüfer Gürsoy yapmaktaydı. Organizasyonla avukatı Gültekin Başak ve Ankaradan gitmiş olan V.C Matbuat Ocağı kurucularından Vs» dat Refiioğlu meşgul oluyordu. Kayserideki A.P. teşkilâtı. Vatan eczanesinin sahibesi ile esi vs bir takım eski Demokratlar organizatörlerin emrine girmişlerdi. Plânın esasını şu teşkil ediyordu: Celâl Bayar sıhhi sebeplerden dolayı tahliye edilmis bir hükümlü gibi değil, haklarının iadesine zaruret olmuş bir siyasi lider gibi çıkacaktı. Bütün mizansen ona göre hazırlandı. Bayar, senaryonun başrolünü büyük bir bevesle vs ne yaşından, ne sağlığından beklenebilecek bir canlılıkla oynadı.

Cezaevinden çıkış, istenilen harette olmadı. Bir defa Emniyet Kuvvetleri binayı kuşatmışlardı, kimseyi yaklaştırmıyorlardı. Nilüfer Gürsoy bir kurban getirmişti. Koyunu kapıda kestirmek İstiyordu. Jandarma Albayı' Nusret Pasin buna sert bir şekilde mani oldu.

"— Buradaki mahkûmlara devletet veriyor. Kanım dışarda akıtın ve etini de fakirlere dağıtın" dedi.

Celâl Bayarın, günlerdir istediği gibi hareket etmiş olan kızı şaşırdı. Fakat yanında bulunan eşi Ahmet İhsan Gürsoy ve Bayarın avukatı Gültekin Başak emre boyun eğmek zorunda olduklarını anlamakta gecikmediler. Nilüfer Gürsoy hislerini soran gazetecilere "Babamın içerde kalan ideal arkadaşlarını ve ailelerini düşünüyorum. İster istemez hislerime acı ve hüzün karışıyor" diyerek dramatik bir beyanat verdi. Ama ondan sonraki hâdiseler Celâl Bayarın bu çeşit hislerle malûl bulunmadığını göstermekte gecikmedi.

Bayar, Cezaevinin kapısında göründüğünde saatler 8.22 idi. üzerinde, Cumhurbaşkanlığından kalma, beli kemerli, bej bir pardesü vardı. Şık ve sıhhatliydi. İlk an bir heyecan geçirdi, önce kızıyla, sonra o" nun yanında bulunanlarla kucaklaştı. Yeğeni Yılmaz Bayarın beyaz renkli, gösterişli Chevrolet marka otomobili kendisini bekliyordu. Ona binildi ve gecenin geçirileceği Turhan Palas Oteline doğru yola çıkıldı. Bayarın otomobilini polise ve gazetecilere ait arabalar takip ediyordu. Emniyet kordonunun dışına çıkıldıktan sonra kurban kesildi. Dua edenler, tekbir getirenler vardı. Ama kalabalık değillerdi. Nitekim Gültekin Başak o yüzden Kayserilileri bir güzel haşladı.

Kendisine vaktin erken olduğu hatırlatıldığında sert bir tavırla:

— Kaçta kalkar, bunlar? Saat dokuza geliyor.." dedi.

Diğer organizatör Vedat Refiioğlu da hayatından faz-la memnun değildi. Buna rağmen plân safha safha tatbike koyuldu. Emniyet kuvvetlerinin nasıl davranacağını bilmediklerinden dolayı önce ürkek hareket edenler sonra açılmaya başladılar. Yollar gittikçe kalabalıklaştı, Kayseri doldu ve cümbüşlü gün başladı.

Karnaval

Bayar gazetecilere Cezaevinin kapısında bir beyanat verdi. Sonra otelde aynı sözleri daha güzelleştirerek tekrarladı. "Benim kadar ve belki benden daha. fazla memlekete hizmet etmiş kıymetli arkadaşlarım.." diyordu. "Felâketli anımızda tesellimiz ve isnat noktamız büyük ve asil milletin bizden esirgemediği itimat olmuştur. Her zaman olduğu gibi sevgili milletime minnettarım" diyordu. Otelde balkona çıktı, kapıma önünde birikmiş olanları selâmladı. Her haliyle kendisini meşru Devlet Başkanı addettiği belliydi. Sıhhati hakkında sual soranları, daha fince tahliye edilmiş bulunsa ve meşhur Tahkikat Komisyonun ü yesi olan Osman Kavuncu şu zarif tarzda cevaplandırdı:

"— İsmet Paşadan sağlam, ma* sallah

Bayar öğle yemeğini kendisini seyredenlerin hayretlerini çeken bir iştiha ile yedikten sonra -Bir gazeteci kendisini tutamayıp "Osman Bölükbaşının adı çıkmış. Bu, fil gibi yiyor birader" dedi- bir kısa süre istirahat etti ve programındaki "Kayseri Turnesi"ne çıktıZiyaretlerinin en alâka çekeni İbrahim Ki razoğlunun bir tarikat şeyhi olan babasına yaptığı ziyaret oldu. Baba Kirazoğlu başına sarık sarmış, Üze rine Haçtan getirdiği işlemeli maşlahım giymişti. Anlaşılan, açılan yeni kampanyada Said-i Nursinin rolünü oynayacaktı. Celal Bayar sokaklarda dolaştı, kendisini alkışlattı. Kalabalık artmıştı. Tertipçilerin yüzleri gülmeye başlamıştı. Orada burada bir kaç söz söyledi. Hep iğneli sözler söylüyordu. Gazetecilere, Amerikadayken fotoğrafçıların kendisine gülmesini söylediklerini bildirdi, oradan lâfı Yassıadaya getirdi, oradaki resmî fotoğrafçılarının da gülmesi emrini verdiklerini alayla nakletti.

Akşam Bayar ve grupu memnundular. Cesaretleri, ümitleri artmıştı. Hep, "millet sevgisi" konuşuluyordu. Ne tezahürat olmuştu! Yarın daha da iyisi hazırdı. Başkente zafer alayıyla girilecekti. A.P. gazetelerinin başlıkları bile bulunmuştu: Bayar tekrar Ankarada! Artık eski günlere kavuşmak işten değildi.

Kayseri turnesinde bir nokta aksadı. Celâl Bayar kendisi hakkında hasta raporu vermiş bulunan Cezaevi doktorlarından Kâmil Akkaya ile İhsan Şakir Gözübüyüğü de ziyaret etmek istedi. Ancak doktorlar:

"— Biz vazifemizi yaptık. Bu ziyaret bili Kayseride büyültmez, küçültür" diyerek teklifi sert bir şekilde reddettiler.

Bayar otelde odasına erken çekildi ve pembe rüyalara daldı.

Abbas yolcu

Bu sırada otelin salonunda ertesi günü Ankaraya doğru yola çıkacak olan konvoyun yol programı meselesi görüşülüyordu. Kısa bir müzakereden sonra evvelce hazırlanmış olan programın uygulanmasına karar verildi. Bu programa göre en finde iki otomobil gidecekti. Bunların görevi yolu açmak ve araya girmek isteyecek vasıtalara mani olmaktı. Bu iki otomobili Bayana arabası takip edecekti. Daha sonraki arabalarda da sırasıyla Bayarın yakınları ve eski D.P. lilerle A.P liler ve basın mensupları bulunacaktı. Konvoyun yolda zaman kaybını önlemek için limit hız olarak 60 kilometre kabul edilmişti.

Cumartesi sabahı saat 8,35 te yola çıkan konvoy Kamana gelinceye kadar hemen hiç bir tezahüratla karşılaşmadı. Gerçi ufak tefek yaşa, varol sesleri duyuluyordu ama bağı-

İstanbul Üniversitesinde toplantı ve birlikte söylenen marşlar

"Türk gençliği dönmem dedi..,"

ranların sayısı hiç bir zaman birkaç yüz kişiyi geçmiyordu. Bilhassa Kırşehir kavşağında görülen 10 kişilik küçük bir grup konvoyun önünde gidenlerin neşesini hayli kaçırdı. AP. li militanlar kara kara düşünmekten kendilerini alamadılar. Kırşehir, kendisini ilçe haline getiren adamı unutmamıştı.

Organizatörlerin ümitleri Kamandaydı. Bu sebeple konvoyun takip edeceği güzergâh müzakere edilirken ana yoldan ayrılarak Kamandan geçilmesi kararlaştırılmıştı.

Karşılama programlarının eski üstadları yanlış karar vermediklerini Kamana girdiklerinde anladılar. Gerçekten manzara geçtikleri diğer ilçelerden çok farklıydı. Kamanlılar A. P. flamalarıyla yol boyunca dizilmişler, Bayarı bekliyorlardı. Konvoy göründüğü zaman topluluk birden karıştı. El öpmek için itişenler arasında Bayarın arabası güçlükle ilerledi. Kurbanlar kesildikten sonra Yılmaz Bayarın beyaz Chevrolet arabasının kaportası kan lekeleriyle kıpkırmızıydı. Konvoy bundan sonra sık sık durduruldu. Bilhassa Gölbaşından sonra taraftarlar ve Ankaradan karşılamaya gelenlerle birlikte kalabalık daha da büyümüştü. Bu arada duraklıyan konvoya "Şehre mümkün olduğu kadar geç girilmesi, kazanılacak her dakikanın kalabalığı fazlalaştıracağı" haberi geldi.

Bu yüzden saat 16 da Gölbaşına gelen konvoy Ankaraya ancak 17.30 da girdi. Hazırlanan mizansen gereğince Bahçelievler Bakanlıklar arasındaki yol ve bilhassa 'İçişleri Bakanlığının önü dolmuştu. Konvoyun başını içinde AP Gençlik Kolları Başkanı Orhan Sakaryanın bulunduğu üzeri çiçekli bir otomobil çekiyor ve sık sık duraklıyarak halkı etrafına toplamaya çalışıyordu. Böylece 100-150 otomobillik konvoy, Atatürk Bulvarından geçerek ağır ağır Yılmaz Şahinalpin Kavaklıderenin Meneviş Sokağındaki apartımanına geldi.

Burada otomobilden inen Bayar etrafını saran topluluğun omuzlarında apartımana girdi. Yanında A. P. li milletvekillerinden Halim Aras ve Saadettin Bilgiç de bulunuyordu. Bu arada A.P. nin ırkçılarından Fethi Tevetoğlunun gruba katılmaması dikkati çekti. Tevetoğlu siyah şapka ve siyah pardesü giymiş, bir kenara çekilerek bembeyaz bir çehreyle halkı ve Bayarı seyrediyordu. Gördüklerinden fazla memnun bir hali yoktu.

İstanbul sokaklarında devrimci gençlik

Çapulculara voyvo!

31 Martçılar

Bayar Kayseride Hocayla öpüşmüştü. Ankarada bir erle gazete fotoğrafçılarına poz verdi. 31 Martın klâsik hazırlık usullerinden bu ikisine A.P. li militanların rastladıkları subaylara dille veya elle hakaret etmeleri eklendi. Hem bunu Genel Kurmay Başkanlığı ile Hava ve Deniz Kuvvetlerinin bulunduğu köşede yaptılar. Gözler tamamile dönmüş, ölçüler kaçırılmış, içte ne varsa o dışa vurulmuştu. Bir kaç bin kişilik kalabalık, Bayacıların, Bayarın ve A.P. yi idare edenlerin maksatlarını artık saklamalarına lüzum kalmadığı fikrini vermeye yetmişti.

A. P. liler erleri, günlerden Cumartesi olduğu için izne çıkmış olanlar arasından derlediler. Bunlardan bir kısmı konvoya Genel Kurmay Başkanlığı önünde katıldılar, bir diğer kısmı Bayara evinin kapısında rastladılar. Bir ara palaskalarını çekip yol bile açtılar. Hepsinin sayısı yirminin altındaydı. Bu o gece Bayarın evinde oturup "Durum Muhakemesi" yapanlara, artık Ordunun da kendilerinden' yana olduğu inancını verdi. Gökhan Evliyaoğlu da, üç bin subayın A.P. nin yanında bulunduğunu partisine müjdelemişti. Eee, Eminsular da vardı.. Şartlar olgunlasıyordu. Bayar bir bayrak gibi vatan sathında dalgalanacaktı.

Evin önündeki pişmiş aşa, o sırada uçuşa çıkıp Kavaklıdere üzerinde dalış yapan iki jetin kulakları sağır eden gürültüsü soğuk su kattı. Bir kısım kalabalık sırra kadem basmayı tercih etti. Ama daha fanatik olanlar kaldılar. Hatta işi şımarıklığa vardırdılar. Bayarı alkışlamayanların evlerini taşladılar, içeri girip adam dövmeye kalkıştılar, yuh çektiler. Bayarcılar sokağa tamamile hâkim oldukları inananaydılar.

Bayarın rüyalarındaki pembe boya o gece biraz daha arttı. Ertesi gün için gösterişli bir program tatbik edilecekti. Gazeteleri, programı günlerdir ilân etmişlerdi zaten. Kirazoglu Hocanın sakalını öpmekten gelen "İmanlı, kararlı, saygılı Atatürkçü Celâl Bayar" Anıt Kabiri ziyaret edecekti. Sonra şehit olmuş ideal arkadaşlarının ailelerine baş sağlığı ziyaretinde bulunacak, nihayet merhum eşinin rnezarına gidecekti. Organizatörler bütün bu ziyaretler sırasında yapılacak gösterileri hazırladılar. Akıl Bayarcıların, eleman A.P. nin olacaktı. O gece Ankaranın bazı semtlerinde adamlar dolaştırıldı, programın tafsilâtı duyuruldu. D.P. nin eski ocak başkanları faaliyetteydi Pazar günü, mükemmel bir gün olacaktı.

Ancak evdeki hesap çarşıya uymadı.

Köyün sahibi var

Celal Bayarın çıkışı dolayısıyla Â. P. li gazetelerin tuttukları yol ve yaptıkları yayın memleketin sağlam kuvvetlerinin dikkatinden kaçmamıştı. Bayarın senaryoda başrolü oynayacağı tahliye günkü hareketleriyle belli olunca ve taşkınlıklar taşkınlıkları takip edince o çevrelerdeki sinirlilik arttı. Bilhassa subaylar, kendilerine karşı gösterilen düşmanlığın manasını değerlendirmekte güçlük çekmediler.

Askeri Şura bir kaç gündür Başkentte toplantı halindeydi. Genel Kurmay Başkanının başkanlığında ve Milli Savunma Bakanının iştirakiyle Kuvvet Komutanları, üç Ordunun komutanları Silâhlı Kuvvetlere ait meseleleri görüşmekteydiler. Bayarın tahliyesiyle suyun üstüne çıkan ve şimdiye kadar suyun altında oynanan oyun konuşma konularından birini teşkil etti.

Ordu, bir süredir A.P. nin gizlice ve son zamanlarda açıktan giriştiği kampanya karşısında tedirgindi. A.P. li Basın başlıca şikâyet konusuydu. Üstelik resmi ilan usulü sayesinde devlet kasasından beslenen bu Basının tahrikleri son haddine gelmişti. Yeni Sabahta çıkan bir yazı yaraya tuz biber ekti. Gazete, ihtilâle karışanların başlarına hep uğursuzluk geldiğini yazıyor, uzun bir süredir üniformalılar aleyhinde yürüttüğü ve halka hasmane hisler aşılayan, üniformalıları "eski D.P. lilerden beter" göstermeye çalışan yazılarına bir yeni ve en menfurunu ekliyordu. Yeni İstanbul, Adalet, Zafer, Tasvir, Son Havadis gibi gazeteler bu edebiyata her gün bir yenilik katıyorlardı.

Genel Kurmay Başkanı Cevdet Sunay zaman zaman Ordu içinde yayınladığı tamimlerle durumu subay arkadaşlarına anlatıyor, tahriklere kapılmalarını önlemek istiyor, kendilerine Türk Silâhlı Kuvvetlerinin kati temayülünün memleket kaderine daima hâkim olacağını temin ediyordu. Gerçek de buydu. Ama Celâl Bayar etrafında başlayan kuvvet gösterisi, memleket kaderine bir tasalludun hazırlanmakta olduğu kanaatini Orduya vermekte gecikmedi. Celâl Bayarın Ankaraya geldiği ve "Mehmetçik Oyunu"nun oynandığı Cumartesi gecesi Askerî Şuradan çıkan Genel Kurmay Başkanın Cevdet Sunay Başbakan İnönünün evine sel" di ve Silâhlı Kuvvetlerin durumu hakkında Hükümet Başkanına bilgi verdi. O gün Askerî Şura, 27 Mayıs aleyhindeki hareketlerin Salı günü toplanacak Güvenlik Konseyinde görüşülmesini yayınladığı bir tebliğde resmen talep etti. Celâl Bayar tahrik edici hareketlerine devam ettiği hele Anıt Kabiri ziyaret gibi nüma-

A. P. li bir nümayişçi
Tip!

Tanzimci!

"Rahmetli Hürriyet Partisi niçin battı, bilir misiniz? İdarecileri deve mi, yoksa kuş mu olduklarına karar veremediklerinden dolayı.. 1954'ten itibaren bir büyük mücadele başlamıştı. D. P. nin başındakiler gidici olmamak için bütün tedbirleri alıyorlar, C. H. P. nin etrafında toplanmış olan kalabalık bir halk ve aydın kütlesi demokratik rejimin temel şartı olan gidicilik vasfının siyasi rejimimizde kalması için uğraşıyorlardı. İki taraf amansız vuruşuyordu. Hür. P. yi kuranlar, tutulan yolu tasvip etmediklerinden ve zaten D. P. içinde de barınmaları imkânsız hal aldığından Menderesin partisinden koptular. Ama kafalarında bir peşin hükümle: "Aman, İsmet Paşanın dümen suyunda görünmeyelim. Zira bu memlekette geniş surette C. H. P. ve İsmet Paşa allerjisi vardır. Biz seçmenimizi o allerjiye sahip kimseler arasından sağlamak sorundayız!" Bu peşin hüküm Hür. P. yi, en avantajlı şartlarla doğmuş olduğu halde, 1957 seçimlerinin zavallı partisi haline getirdi. 1957'den sonra idarecilerinden büyük kısmının akılları başlarına geldi. Partilerini kapattılar, C. H. P. ye girip mücadeleye devam ettiler ve gördüler ki peşin hükümleri tamamile boştur. Geniş yürekli, geniş zihniyeti olmak lazımdır. Bir savaşta mutlaka bir tarafta bulunmak şarttır.

Bugün Y. T. P. böyle talihsiz bir durumda görünüyor. Bunun başlıca sebebi, Ekrem Alicanın kendi kendini yiyen ve hâdiselere her zaman doğru teşhis koymayan, kafasından ziyade hisleriyle davranan bir tip olmasıdır. Y.T P. hem A. P. ye düşmanlık edecektir, hem C. H. P. ye.. Neden? Eee, seçmenlerini eski Demokratlardan alacaktır. Ama aynı zamanda A. P. nin usullerinin memleketi felâkete götüreceğini bilmektedir. Sonra, İsmet Paşanın dümen suyunda görünmemek derdi de vardır.. Bu basit ve iptidai düşünceler Y. T. P. nin krizini doğurmaktadır.

Y. T. P. ye göne memlekette iki cephe vardır: 27 Mayısın istismarcıları(O. H. P. liler) ve 27 Mayısın intikamcıları (A. P. liler). Ya, ken dileri? Ooo, onlar 27 Mayısın tanzimcileridir! C. H. P. de haksızdır, A P. de.. Niçin? Bu sualin cevabı yoktur. Haksızdırlar da, ondan işte-Onun için Y. T. P. "insanüstü gayretlerle" kardeşlik havasının tesisine çalışmaktadır. Muhtemelen bundan dolayıdır ki hem Hükümettirler, hem de hükümlü Bayarın hizmetindedirler. Bununla herkese güven verdikleri kanaatindedirler .

Ne hayal!

Bayar, partisi olarak A. P. yi ilân etmiştir. Daha doğrusu, A. P. yi D.P . gözüyle görmektedir. Memleketin sağlam kuvvetlerine gelince. Bayarın ziyaretçisi Y. T. P. ye notu vermişlerdir. Cesaretle vaziyet alamamak Alicanın ikinci partisini de birinci partisinin durumuna getirip bırakmıştır. Kafa değiştirilmediği takdirde seçim sonuçları da, birbirine aynı nisbette benzeyecektir.

Siyasî parti fikir söyleyen ve açık vaziyet alan teşekküldür. Tanzim satışı yapan belediye manavı değil..

yişlere tevessül ettiği takdirde çok müessif hadiseleri önlemek imkânı kalmayacaktı. Hükümlü Celâl Bayar ya hükümlülüğünü bilecekti, ya da bu ona, anlayacağı dille bildirilecekti.

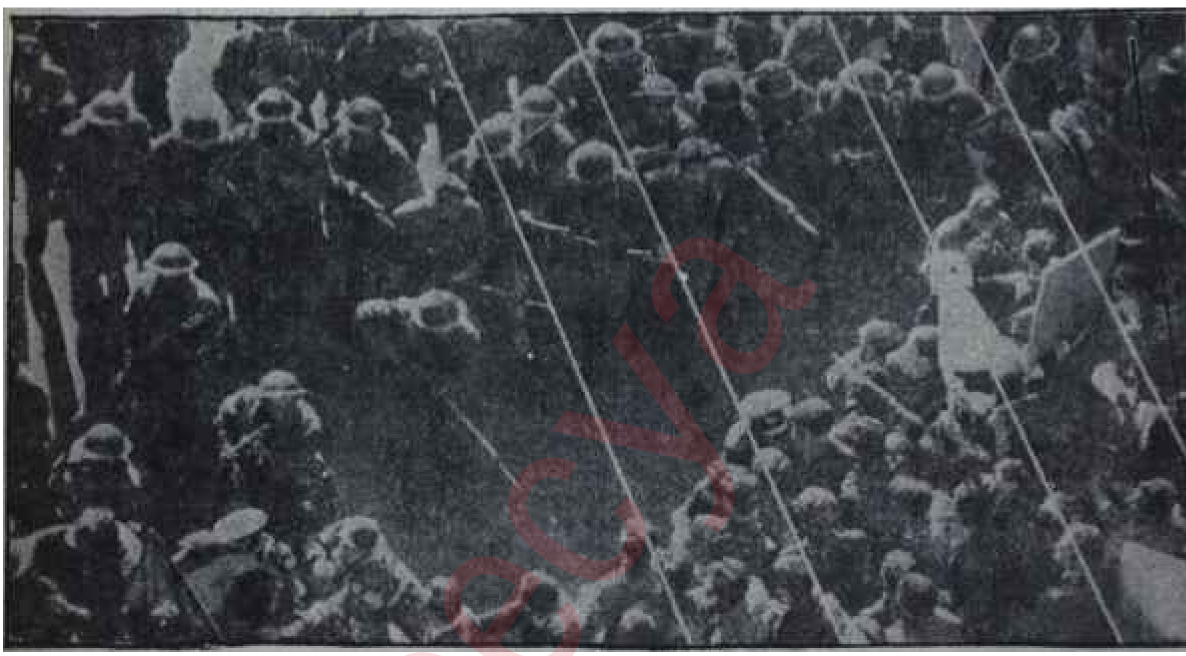
Muhafız Alayının bir bölüğü tarafından beklenen Anıt Kabir, ziyaretlere kapatıldı. Pazar sabahı Ankara, Emniyet Müdürü Celâl Bayana evine gitti ve vasisi -kızı Nilüfer Gürsoy- adına Ahmet İhsan Gürsoya tebligatta bulundu: Bayar bir yere gitmek istediği takdirde iki saat önceden haber verecekti. Emniyet Kuvvetleri aksi halde sorumluluk taşımayacaklardı.

terişli bir kaç ziyaret kabul etti. İki pot kırdı: Yassıada Mahkemesi hakkında "Seni bir mahkeme, mahkeme değil müessese" gibi bir tâbir kullandı, Menderesi "Büyük ve kıymetli şehidimiz" diye andı. Bunun ikincisini A.P. li gazeteler iftihar ve gururla verdiler, ilk itham ise daha ziyade tarafsız gazetelerde çıktı.

A.P. ye gelince, büyük bir cakayla Askerî Şuranın tebliğine bir mukabil tebliğle cevap verdi. Askerî Şura haddini bilmeliydi, Güvenlik Konseyine böyle bir teklif yapmak yetkisi yoktu. Çizmeden yukarı çıkmıştı. A. P. Celâl Bayarın giriştiği hareketlerin memleketteki gençleri komünistlikle itham edince Beyoğlunda ve Kızılayda yedikleri dayak gibi..- memlekete de, sokağa da kimin hakim bulunduğunu mükemmelen gösterdi. A.P. kendi yaptığı "millet bizimle beraberdir" propagandaşına inanmış olmanın cezasını, tıpkı 27 Mayısta D.P. nin çektiği gibi çekiyordu. Zira millet ne Bayarın davranışlarını, ne de A.P. nin tıtumunu tasvip etmişti.

Son çırpınışlar

Yelkenleri ilk suya indiren Celâl Bayar oldu. Pazartesi sabahı Celâl Bayarın bir basın toplantısı yapacağı gazetelere haber verildi. Bayarın evine gidenleri bir sürpriz

İstiklâl caddesinde asker gericileri püskürtürken
Elele, kolkola

Kulağa kar suyu

Pazar sabahı gazetelerini açanlar Askeri Şuranın tebliğini ciddi gazetelerin manşeti olarak gördüler. Kendilerine "Kuyruk Basın" denilince kızan, ama Celâl Bayar Edebiyatıyla bunu hak ettiklerim belli eden gazeteler daha ziyade "Eski Reisicumhurumuz" un halk ve bilhassa "Binlerce Mehmetçik" tarafından nasıl karşılandığının, bunların onu nasıl koruduklarının resimli hikâyeleri ve Bayarın gezi programıyla donatılmıştı. Bu yüzden hem A.P. de, hem de Bayarın evinde işin ciddiyeti pek iyi anlaşılamadı ve kuvvet gösterisi hevesi devam etti. Ancak Celâl Bayar, evinden çıkmamayı, daha İhtiyatlı buldu. Buna mukabil gösterişli

tansiyonu ne kadar arttırdığının farkında görünmüyordu. Bunu, o akşamüstü, A.P. Genel Merkezinin önünde toplanan Gençlik haykırınca ve binayı taş yağmuruna tutunca anladı. Halbuki polis gerekli tedbirleri almıştı. Ancak, şahlanan gençleri durdurmak kabil miydi ki.. Memleketin sağlam kuvvetleri, Celâl Bayarla taraftarlarıma ve - onların A.P. li ortaklarının sandıkları gibi vatanın sahipsiz bulunmadığını göstermek azmiyle ve 28 Nisan -27 Mayıs arasının ruhuyla yeniden sokaklara Bayarın, hâkimiyetini eline geçirdiğini sendiği sokaklara- döküldüler. O günden haftanın ikinci yarısına kadar cereyan eden hâdiseler -A.P. İllerin, mukabil gösteriye kalkışıp

bekliyordu. Alt katta bir saat kadar bekletildikten sonra Bayarın iki fedaisi -Yassıada hükümlüsü eski pehlivan Hamido ile Kavaklıdere semtinin iyi tanıdığı Âdem- tarafından yukarıya alındıklarında karşılarında evin sabihi, avukat Yılmaz Şahinalpi buldular ve pek eğlendiler. Şahinalp, bir gün önce gençler tarafından, A.P. Genel Merkezinden sonra kendi evinin de taşlanmasını protesto etmek için toplantıyı tertip etmişti ama, şaşkınlıktan bir söylediği bir söylediğini tutmuyordu. O kadar ki bir gazeteci dayanamadı ve "Bu, sizin ilk basın toplantınız mıdır?" diye sordu. Gülüşmeler oldu.

Fakat toplantının asıl gayesi daha sonra, Bayarın özel doktoru Re-

İstiklâl caddesindeki büyük arbede

... hakkı kötektir

cai Ergüder sahneye çıkınca anlaşıldı. Bir gün önce Celâl Bayar gazetelere "çok iyi olduğunu", "kendisini çok sıhhatli hissettiğini" söylemiş, "demir gibiyim" demişti. Bunu, bilhassa A.P. organları gururla yazmışlardı. Recai Ergüder, tam ak' si bir Bayar tasvir etti. Efendim, Celâl Bayar çok hastaydı. Celâl Bayar perişandı, öyle ziyaretler yapmak ne kelime, pijamalarını giymiş ve yatağına girmişti. Tansiyonu tekrar yükselmişti. Bitikti, bitik. Hiç bir yere çıkamayacaktı, hemen, tedavi edileceği İstanbula, evine gidecekti. İstediği başka bir şey yoktu. Zaten, bir ihtiyar adamdı.. Ergüder kendisine "mutlak yatak istirahatı" ver misti.

Gazeteciler doktora, Bayarın hiç de öyle görünmediğini söylediklerinde Ergüder kendilerine:

"— Canım efendim, adamı sapasağlam görürsünüz, bir saat sonra ölüverir. Kalp bu!" diye cevap verdi.

Bayarın yelkenleri, inik kalmakta devam etti.

Blöf ve rest!

Buna mukabil A.P. liler Pazartesi direndiler. Onlar salı günü tornistan ettiler ve tabii bu, kendilerini daha da gülünç hale soktu. Pazartesi günü, Ahmet Topaloğlunun ağzından Mecliste bir konuşma yaparak salonu terkettiler. Ama, eski İçişleri Bakanından sonra İsmet İnönü kürsüye çıktı, bütün hâdiseleri anlattı' ve sözlerinin sonunda "Gittiler. uğurlar olsun. Eğer dönmeleri için davet yapacağız sanıyorlarsa çok beklerler" dedi.

A.P. liler ertesi gün Senatoda arzı endam ettiler, Çarşamba günkü Meclis toplantısına da kuzu kuzu katıldılar. Ne çalımları kalmıştı, ne. cakaları. Ama bununla beraber yitirdikleri itibarları ve haysiyetleri oldu. Zira Pazartesi günü, Meclisi terkettiktan sonra "Hücuma ugradıfı takdirde Genel Merkezlerini evlanla r gibi müdafaa etmek için" Kızılaydaki binaya gittiler. Halbuki bina, o hakarete teşebbüs ettikleri Ordunun birlikleri tarafından 'muhafaza altına alınmıştı. Nitekim gösterilerine devam eden gençler, o da balkona çıkıp kendilerini yakışıksız sözler ve el hareketleriyle bazı milletvekilleri tahrik edince, bir kaç taş attılar, yuha çektiler ve gittiler.

Biran sonra, Başbakanın özel Kalem Müdürü Necdet Calpın telefonu çaldı. Karşı taraftaki, kahraman Saadettin Bilgiçti ve ağlamaklıydı. Efendim, nümayişçiler gidince Genel Merkezlerinden çıkmak istemişlerdi. Ama kapıyı tutan subaylar kendilerini bırakmamışlardı. Şimdi, girdikleri binadan çıkamıyorlardı. Ne olur, sayın Başbakan emir verseydi de subaylar çıkmalarma, evlerine dönmelerine müsaade etselerdi. Necdet Calp gülmekten kendisini alamadı. Zaten hikâyenin gülünmeyecek tarafı da yoktu.

Aslında subaylar, A.P. Genel Merkezinde silâh saklandığını haber almışlardı. Bunun üzerine savcılıktan arama emri istemişlerdi. Binanın içindekileri o yüzden bırakmıyorlardı. Biraz arama müsaadesi beklenildi, gelmeyince subaylar A.P. li kahramanları bıraktılar. Ama kapıdan ilk çıkanlar suratlarına bol miktarda tükürük yediler. Bazıları hırpalandı da.. Subaylar, kendi aralarındaki en sinirlileri güç tuttular.

A.P. o gece ayıldı ve hâdiselerin çocuk oyuncağı olmadığını anladı. Memleketin kaderiyle birlikte kendi şahsi kaderleri de bahis konusuydu ve o, nazarlarında çok daha mühimdi. A.P. nin 'yelkenleri hemen suya indi. Çarşamba günü Grupta yapılan

konuşmalarda A.P. li temsilciler C. H.P. ye, İsmet Paşaya hulûs çakmakta, Orduya methüsena yağdırmakta birbirleriyle yarışıyorlardı. Hâdiseleri ne C.H.P., ne İsmet Pasa hazırlamıştı. Ordu boşuna tahrik edilmiş değildi. Bütün mesul o "Koca Papaz", Celâl Bayardı! A.P. olarak "Koca Papaz *ı telin ediyorlardı. Yapılacak iş, derhal huzurun çaresini aramaktı. AP. nin en müfritleri kendilerini ve Bayarı suçlamakta en ileriye gidenler oldu. Hele Gökhan Evliyaoğlu, hele Gökhan Evliyaoğlu.. öyle bir güzel günah çıkarıyordu ki... ilk sağanak bütün sahte kahramanların foyasını meydanı sermye yetti. A P. hatasını anlamıştı. A.P yanlış yola girdiğini görmüştü. A.P. tehlikeli oyun oynadığını farketmişti. Şimdi pişmandı. Günahkârdı. Rejimi kurtarmak için İsmet Paşanın emrine giriyordu.

Ama, geç kalmış olduğunu ve memleketin sağlam kuvvetleri tarafından ebediyen bir kara lekeyle damgalandığını da bilmiyor değildi. Nitekim akıl ve basiret sahiplerinden tir kısmı, kendilerini de, memleketi de bu noktaya getirmiş olan idareci takımını bırakıp partiden çekilmeyi tercih etti.

Tedbirler alınıyor

İsmet İnönü, Pazartesi gecesi saat ' 21'de Kabineyi toplantıya çağırdı. Toplantı saat dörde kadar sürdü. Y.T.P. liler Bayarla selam sabahı kesmişlerdi. Buna rağmen, kendi partilerinin manasız bir hal aldığı endişesi ve kompleksi yüreklerinde mevcuttu. Bilhassa Alican huzursuzdu. Gerçekten Y.T.P. nin içindeki basiret sahipleri gidip Bayan gören ve ondan bir güzel azar işiten mensuplarını bir ikinci defa kendileri azarladılar. Rifat Öçten bile Celâl Bayarın davranış: karşısında hayal sukutuna uğramıştı.

Hükümette konuşmalar uzun sûrda. Ama fikir mutabakatına varılması güç olmadı. Bazı prensipler ittifakla kabul edildi. En esaslı mesele, 27 Mayısa karşı her hareketin önlenmesiydi. Bunun çareleri arandı. Zira bizim Demokrasimizin bir temel prensibi bu vesileyle ortaya çıkmıştı. Hükümeti'kim isterse tenkit edecektir. Hele Başbakan, kendisi tenkit edilince kılını kıpırdatmıyordu. Ama nasıl Cumhuriyet kötülenip Padişahlık övülemezse, bugünkü rejim kötülentp D.P. devri, zihniyeti, idaresi ve idarecileri övülemeyecekti. Buna ne partilerin, ne uydurma gazetelerin cüret etmesine müsaade edilmeyecekti. Zira hadiseler göstermişti kî bu memlekette 27 Mayısı kanıyla, canıyla savunmaya azimli bir kuvvet vardır ve bu kuvvet daima var olacaktır. 27 Mayıs milli bayram ilân edilecektir. 27 Mayısı yapanlara, Orduya ve Gençliğe tecavüzler kati şekilde önlenecektir. Tedbirler Kanunu daha sert şekilde işleyecektir.

Hükümet ertesi günü bu tedbirleri Güvenlik Konseyine götürdü. Güvenlik Konseyinde bunlar ittifakla kabul edildi. 27 Mayısa karşı hayal sahiplerinin giriştikleri teşebbüs böylece, daha başlamadan boğuluyordu. Bunda Ordu ile Gençlik baş rolü oynadı.

Şahlanan Gençlik

Gençler ilk hassasiyeti, Bayarın gösteriş yaptığı Ankarada gösterdiler, sonra bu ruh dalga dalga bütün vatanı kapladı. Tabii istanbul, bunda çapıyla mütenasip, yani muhteşem bir yer aldı.

Devrimci gençlerin ilk protesto sesi pazar günü yapılan miting ve yürüyüşle yükseldi. Sabahleyin top-* lanan öğrenci temsilcileri o gün saat 17'de bir miting yapılmasını ve Bayann evine yürüyerek kendisinin tel'in edilmesini karar altına aldılar.

Saat 17 de Kızılay meydanı tıpkı eski günleri andırır bir hava içindeydi. Gençler saat 17 de yapılacak miting için hazırdılar ve tıpkı hükümlü Bayarın "tenkil tenkil" diye bağırdığı iktidar devrinde olduğu gibi heyecanlıydılar. Miting bu hava içinde başladı. Heyecanlı konuşmaların nüvesini hep 27 Mayıs, Ordu ve Atatürk Devrimleri teşkil etti. Sonra yürüyüşe geçildi. Dudaklarda gene eski devirlerin hatıralarını taşıyan "Gazi Osman Paşa" marşı vardı. Yürüyüş başlayınca kalabalık birden büyüdü. Bu sırada A. P. li militanlar da bir karşı nümayiş için hazırlanmaktaydılar. Organizatörleri gene Orhan Sakarya idi. Garip kılıklı bir takım adamlar gençlerin bütün bulvarı dolduran heybetli man-

İzmir gençliği devrimi savunuyor
Bir uçtan bir uca

İstanbulda Devrimci Gençler pankartlarla
Parola: 27 Mayıs

zarası karşısında kurtuluşu sıvışmakta buldular.

Kalabalık harekete geçtiğinde yağmur yağmağa başlamıştı. Fakat bir tek genç, disiplinli topluluktan ayrılmadı ve marşlar söylenerek dört yol ağzına kadar gelindi. A. P. Genel Merkezi sola sapan kısımda ve Modern Palasın karşısındaydı. Gençler yollarına devam ederken, eski devri hortlatmak. 27 Mayısa ve Orduya tecavüz etmek niyetini taşıyan bu 3l-yasi teşekkülü protesto ettiler, tik olay orada çıktı. A. P. Genel Merkezinde mevzilenmiş bulunan birkaç A. P. li milletvekili ve senatör al ve kol hareketleriyle devrimcileri tahrik ettiler. Bulvarı dolduran devrimci seli da birden o tarafa aktı. Devrimci gençlerin gericilere verdikleri cevap son derece sert. oldu. A. P. nin camı çerçevesi taşlandı.

Bayara ders

Gençler şakır şakır yağan yağmura rağmen gene yollarına devam ettiler. Hedef, Kâvaklıderede Güvenevlerinde Bayarın kaldığı apartmandı. Mesafe süratle geçildi ve Bayarm kaldığı evin önünde toplanıldı. Gençler ve halk işte burada içini döktü, bir lider pozunu kolayca benimsemiş ve sade kendi başım değil A. P. nin başını da derde sokmuş bu Yassıada hükümlüsünü telin ettiler.

Gene aynı vakur hava içinde heyecanlı ama disiplinli topluluk Genel Kurmay binasının yolunu tuttu. Yollarda tezahürat devam ediyordu. Genel Kurmay binası önünde gençleri Ankara Merkez Kumandanı karşıladı ve kendilerine, buraya kadar vazifelerini yaptıklarını şimdi ise temsil çilerinin Cevdet Sunay tarafından kabul edileceğini bildirdi. Birkaç dakika sonra da Genel Kurmay ikinci Başkanı General Memduh Tağmaç gençlere hitap ederek Genel Kurmay Başkanının sevgi ve selâmlarını iletti. Devrimci gençler vazifelerinin ilk kısmını böylece saat 20.30 da bitirdiler ve aynı intizam içinde geriye döndüler.

A. P. liler okullarına dönmekte bulunan gençleri gene tahrik ederek kavgalara sebebiyet verdiler. Asayişi temin eden kuvvetler muhtemel müessif hâdiseleri önlediler. Bu, gençlerin ertesi gün de toplanmalarına sebep teşkil etti.

Gençlerden sonra A. P. Genel Merkezini AnkaraGarnizon Kumandanı Nuri Hazer ziyaret etti ve Genel Başkan Gümüşpalaya nasihatta bulundu. Eğer tahrikler devam ederse müessif hadiseleri önlemek müşkülleşecekti. Pala Pasa donuk bakışlarla dinledi ve Hazer gittikten sonra gazetecilere:

— Hiç bir şey düşünemiyorum. Hele bir yarın olsun" diyerek, şaşkınlığını ortaya koydu.

Ertesi gün, bütün yurtta heyecanlı başladı. Ankara gençiliğinin asil heyecanını, İzmir ve İstanbul gençleri de yaşadılar, İzmirde bulunan Yüksek Okullar Öğrenci Teşekkülleri toplanarak bir yürüyüş yaptılar ve 27 Mayısa yapüan tecavüzleri ve bu tecavüzleri idare edenleri protesto ettiler. Onların da son hedefleri Güney Saha Deniz Kumandanlığı oldu. Amirale bir buket taktım ettiler ve ordu ile elele olduklarını bildirdiler.

İstanbulda devrimci gençliğin hareketi pazartesi günü sabahı başladı. Pazar gecesinden bir miting kararı alınmışta. Pazartesi sabahından itibaren de miting hazırlıkları başladı. Üniversitenin bahçesinde toplanan genç lerin müşterek sloganı şu idi: Ya bu zihniyeti yıkacağız, ya da Turan Emeksizin yanına gideceğiz" Saat 13 de Devrimcilerin hareketi başladı. İlk olarak heyecanlı konuşmalar yapıldı ve Üniversitenin bahçesinde bir kere daha 28 Nisan havası teneffüs edildi. Yürüyüş başladı ve ilk olarak Beyazıt meydanına gelindi, burada devrim şehidi Turan Emeksizin şehit olduğu yerde ihtiram duruşu yapıldı ve İstiklâl Marşı söylendi. Gençlik andını içen gençler, aralarına Hüseyin Onur ve Cengiz Ballıkayayı da alarak yürüyüşe geçtiler. Program 28 Nisan 1960 da olduğu gibi Beyazıt Cağaloğlu - Karaköy - Şişhane - Taksim Atatürk Anıtı ve Harbiye istikametini gösteriyordu.

Tahrikçiliğin sonu

Saat 15 de Devrimci gençler Şişhanedeki Yeni İstanbul Gazetesi binası önüne geldiler. Burada gerici basın tel'in edildi. Yeni İstanbulun bayrak çekmesini isteyen gençler bu istekleri yerine getirilmeyilnce binayı taşa tuttular. Taş yağmuru bitince Doğan Silleli adında bir genç Yeni İstanbulun düz duvarından tırmanarak içeriye gitdi ve bir müddet sonra içerde dayak yediğini söyleyerek dışarı çıktı. iste ondan sonra Gençler binaya girdiler ve mücadele 45 dakika kadar sürdü. Merkez Kumandanlığı binaya bayrak çektirmeğe muvaffak olunca gençleri teskin etmek kaabil oldu. Gençler yollarına devam ederek Taksim Anıtına geldiler ve oradan da Harbiyeye uzanarak subaylara sevgi tezahüratında bulundular. Aynı saatlerde Istanbulda ilk defa olarak iki direnci teşekkülü T. M. T. F. ve M. T. T. B, W» masa etrafında aynı hisler içinde toplanıp ertesi günü yapılacak büyük mitingin hareket plânını hazırlıyordu. Ankarada ise Üniversite gençliği gene coşmuştu.

Ankaralı gençler bu defa daha da kalabalık olarak toplandılar. Zira A. P. teşkilâtı tarafından bir kartı harekete girişileceği haberi gel" misti. Öğrenciler, yürüyüşe geçtiklerinde saat 17.30 du. Bu sırada A. P. Genel Merkezi önünde askerlerden kurulu bir barikat vardı. Gençler önde bayraklar olduğu halde marşlar söyleyerek Bulvarı geçtiler ve Meşrutiyet caddesinden Selanik caddesine kıvrılarak burada bulunan Anayasa Mahkemesi önünde Yassıadanm unutulmaz Başkanı Salim Başola sevgi tezahüründe bulundular. Sonra A. P. Genel Merkezine doğru ilerlendi. Gençler barikatı astılar, A. P. gene taşlandı ve zihniyetleri tel'in edildi. Sonra gençler ertesi günü toplanmak üzere dağıldılar. Mukabil taarruz için fırsat bekleyen A. P. lilerin ise hevesleri kursaklarında kaldı.

Salı günü İstanbul gençliği hır kere daha coştu. Gençler Üniversite bahçesinden hareket ettiklerinde Yeni İstanbul önünde sayılan 3' bini bulan ve kendilerine "Milliyetçi Gençler" adını takmış bir topluluk karşı harekete hazırlanmaktaydı. Gençler bunu haber alınca daha da heyecanlandılar. Fakat köprüler açılmış ve gençlerin Beyoğlu tarafına geçmeleri önlenmişti. Valiye Mesele intikal edince köprüler kanatıldı ve seneler bir sel gibi karsıyakaya aktılar, sayıları 50 bine varmıştı. Bu sırada Yeni İstanbul önünde toplanan A. P. li grup dağıtılmıştı. Gençler evvelâ Yeni İstanbul önüne gelerek tel'inde bulundular, sonra yollarma devam ettiler.

Arbede

Fakat İstiklâl caddesinde iki grup karşılaştı ve askeri kordona rağmen gençlerle A. P. liler arasında büyük bir arbede patlak verdi. Bundan zararlı çıkan A. P. liler oldular. Gençlik bir sel gibi bu devşirilmiş grupu ezdi, yok etti. A. P.liler bol bol dayak yediler ve 27 Mayıs kuvvetlerine karşı gelmenin hesabını verdiler.

Aynı şekilde bir çatışma da Çarşamba günü Ankarada vuku buldu. Gene bir kuvvet denemesine girişen A. P. ü militanlar Ankara gençliğinden bir şamar yediler. Olay, saat 17.30 sıralarında Bulvarda karşılaşan iki grupun birbirine girmesiyle başladı. Hele bu arada şerefli bir subaya yapılmak istenilen tecavüz genç ligin sabrını fazlasıyla kaçırdı, ve bir kaç dakika sonra A. P. li grup kaçacak delik aradı. Gençler bundan sonra kendilerine taş ve tuğla atılan, şişli sopalar yığılmış, A. P. Genel Merkezine girdiler ve A. P. Genel Merkebinin camını çerçevesini indirdiler. Bu, son bir dere oluyordu. Sonra Zafer ve Adalet Gazetelerinin bulunduğu Rüzgârh sokağa gelinerek iki A. P.li gazetenin de tabelâları sökülüp parçalandı. Tekrar Zafer anıtına dönen 27 Mayısın sağlam kuvvetleri İstiklâl Marsını söyledikten sonra dağıldılar.

A. P. nin tabelâsı indiriliyor

Ceza!

Ordu ve gençlik

Bu hâdiselerin devam ettiği Çarşamba günü, Başbakan İnönü öğleden önce Genel Kurmaya gitti, yük. sek komutanlarla görüştü. Ordu, millete gurur ve iftihar verecek şekilde davranıyordu. Demokratik rejimin taraftarı olarak, ama 27 Mayısa toz kondurmamak hedefinde müttehit. Hükümet Başkanının yanında ve emrindeydiler. Kendilerine tecavüz edenleri koruma görevini yerine getiriyorlardı. Komutanlar bundan şikâyet ettiler. Her yere asker gönderilmesine lüzum hasıl oluyordu. Zira polis kuvvetleri vazife görmekten âcizdiler. Galeyan olunca Önüne geçemiyorlar sözlerini dinletemiyorlar, kanunu tatbik edemiyorlardı. Bunun üzerine hemen askerden yardım isteniliyordu. Asker gidiyordu, ama her dakika halkla karşı karşıya gelmenin tehlikeleri, mahzurları komutanların gözünden kaçmıyordu. Allahtan ki birlik komutanları basiretli, itidalli davranıyorlardı.

O gün İsmet İnönü öğle yemeğini Genel Kurmayda yedi. Silâhlı Kuvvetlere, bu vazife ânında gösterdikleri memleketseverlik dolayısıyla şükranını bildirdi. Onları, Hükümetin tedbirleri konusunda temin etti. Ordu, gençlerin nümayişlerinin sona erdirilmesini hararetle arzuluyordu. Zira duruma hâkim olunmuştu ve Bayarcılarla onların dümen suyundaki A. P. liler güçlerini anlamışlar sın-

gülerini düşürmüşlerdi. Gençlerin heyecanlarını göstermede devam etmeleri Silâhlı Kuvvetleri müşkül durumda bırakacaktı.

Nitekim bu yüzdendir ki Genel Kurmay ikinci Başkanı Memduh Tağmaç, Ankaradaki hareketleri idare eden gençlik teşekküllerinin ve 27 Mayısçı klüplerin idarecilerini çağırarak onlarla görüştü, Ordunun arzusunu bildirdi, kendilerini anladık larını, fakat onların da kendisini anlamalarını rica-etti. Gençler, on gün lük bir beklemeyi kabul ettiler. General Tağmaç gençlere, millet önün deki çok haklı durumlarını, mübalâğaya kaçarak haksız hale getirmemeleri tavsiyesinde bulundu.

Dramatik bir gece

Daşbakan o gün öğleden sonra Meclise geldi, müzakerelere katıldı. Onun rahat ve sakin hali çok kimse, ye güven verdi. İsmet İnönü akşam üzeri tekrar Genel Kurmaya gitti Komutanlarla yeniden konuştu. Eski bir asker olarak Ordunun nabzını elinde tutuyor ve nasıl attığı hususunda iyi teşhis koyuyordu. Genel Kurmaydan döndükten sonra, akşam, Kabinesini topladı. Kabinede, durum enine boyuna görüşüldü.

Bu sırada, Bayar hakkında' bir kanuni muamele yürütülmekteydi. Bir defa, Bayar hakkındaki rapor ile Bayarın durumu birbiriyle taban tabana zıttı. Bundan başka, tahliyede bir hata yapıldığı hukukçular tarafından ileri sürüldü. İnfaz. 399. madde gereğince tehir edilmişti. Bu tehir, memlekette huzursuzluk ve karışıklık yaratmıştı. Böyle hallerde, hastanın Cezaevine bağlı bir hastahanede, olmazsa bir resmî hastahanede infaza devam olunarak tedavisi gerekiyordu. Kayseri savcısı, durum bu olunca, Bayarın tekrar Ankara Numune Hastahanesinde muayene olunmasını istedi.

Bayar gece uyarısı evinden alındı, önce, 27 Mayıs sabahı "Millî İrade" diye direttiği gibi bu defa "Doktor Raporu" diye diretmek istedi. Halbuki, doktor raporunu paçavraya çeviren kendisi olmuştu. Sonra, Kayseriye naklini tercih ettiğini bildirdi. Kışkırtma programını tatbik edememenin Celâl Bayan can evinden Vurmuş olduğu anlaşılıyordu. Kanunu tatbikle vazifeli olanlar hükümlüye hukuki durumunu hatırlattılar. Numune Hastahanesine gidecekti. Orada muayene olacaktı. Doktorlar ne derlerse o olacaktı. Celâl Bayar suratı bir karış, emre boyun eğdi. Kıymetim bilmediği atıfeti muhafaza hakkını kaybetmiş olduğunu anlıyor

İnönü Başbakanlıktan çıkıyor

Çizmeler çekildi...

du. Numune Hastahanesinin doktorları kendisinin Ankara Hastahanesinde tedavi görmesini uygun buldular. Bayar homurdanmakta devam ediyordu. Kendisini Ankara Hastahasine yatırdılar. Yanında kızı ve damadı da kalabileceklerdi. Hasta bir hükümlü hangi haklardan faydalanırsa, onlardan faydalanacaktı.

Gümüşpala Başbakanlıkta

Bunlar cereyan eder ve Hükümet, toplantı halinde çalışırken Gümüş palanm, yanında bir A. P. milletvekili ve senatör heyeti bulunduğu halde geldiği, Başbakanla görüşmek istediği bildirildi. İsmet İnönü:

"— Görüyorsunuz, çalışıyoruz. Bir arzunuz varsa yazılı olarak bildirin. Şimdi işimiz var" cevabını verdi.

Gümüşpala "Ziyanı yok. Biz bekleriz. Kabine toplantısı sonunda bizimle görüşür mü " dedi. İnönü "Elbette" mukabelesinde bulundu. A. P. heyeti beklemeye koyuldu. Bu arada Kabine çalışmasına kısa bir fasıla verilmesi lâzım geldi. İnönü heyeti kabul etti.

Gümüşpala, kendilerinin yanlış anlaşıldığını, 27 Mayısın karşısında bulunmadıklarını, D. P. ile alâkalan olmadığını ve bu çeşit bilmen şeyleri söyledi. Parti Merkezinden sonra evlerinin de tecavüze mania bırakılacağını duyduklarını anlattı, ne kadar endişe içinde olduklarını söyledi. İnönüye "Bir şeyler yap!" diyorlardı. Atkıdan, nasıl bir hareket hattı tutmaları gerektiğini sormaya gel» mislerdi.

Başbakan gecenin bu saatinde A. P. ye nasıl bir hareket hattı takip etmesi gerektiğini söylemeye hazır olmadığım bildirdi. Açtıkları kampan yanın; mitinglerisin, yaptıklan propagandanın neticesini görüyorlardı. Buna göre bir hareket hattını kendileri çizmeliydiler. Gümüşpalanın yanmdakilerden, Saim Sangöllü konuş mayı özetledi. A. P. bütün bu söylenenleri açıkça yeniden ilân edecek ve onu hulus ile tatbike koyacaktı. Kendi aralarında olan müfritleri yola getirecekler, partinin sevki idaresini onlardan alacaklardı. Demokratik rejim konusunda Hükümette bir ve beraber olacaklar, 27 Mayıs Öncesiyle hiç bir fiili alâka devam ettirmeyecekler, ziyaretler, gösteriler için figüranlık etmeyecekler, teşkilâtlarını ettirmeyeceklerdi. Siyasi hayatta yeni bir devir açılacaktı. Bunları yaparlarsa İnönü kendilerine yardım edecek miydi? İnönü ederim," dedi.

O gece Başbakan evine döndüğünde, saatler sabahın 3.30unu gösteriyordu. Türkiye, Demokrasi yolunda bir geçitten daha geçmişti.

Kotalar

Bahara doğru..

Geçen hafta içinde piyasada bazı kimseler, AKİS için "Allah razı olsun" derlerken, bazıları da, "Şu işi karıştırmasaydı başımıza bu dert çıkmayacaktı" diye söylendiler.

Hâdise, inşaat malzemesi sıkıntısı olacağı hakkında AKİS'te yapılan neşriyat dolayısıyla meselenin aceleyle Bakanlar Kurulunda görüfülmesi ve 18 Mart tarihli Resmî Gazetede yayınlanan Dış Ticaret işlerine dair sirkülerin neşri ile başladı. Sirkülerde âdi portlant çimento için X. kota tahsisli ithal malları listesine 20 bin dolar, beyaz çimento 19in 5 bin dolar, kara fayans için 20 bin dolar, biçilmiş kereste için 5 bin dolar, tel çubuk (filmaşin) için 50 bin dolar 'ki Sanayi Bakanlığı emrindedir-, porselenden sof--a eşyası için de 10 bin dolar konulmuştu. inşaat malzemesi olarak kotaya ilâve edilen bu maddeler arasına porselenden sofra eşyasının neden girdiği, ilgilileri ilk hayrete düşüren husus oldu. Diğerleri, plân devresinde bir aksamayı önlemek için konulduğu halde porselenden sofra eşyasının planla ne ilgisi bulunduğu, hele bu maddeler arasına nasıl sızıverdiği bir türlü anlaşılamadı. Mesele, bu maddelere 110 bin dolarlık bir tahsis yapılmasıyla önem kazanmamaktaydı. Bu kadar geniş bir istihlâk sahası olan bu altı kalemin sadece birine bile 110 bin dolar tahsis edilmiş olsaydı gene de piyasama kılı kıpırdamazdı. Kesele, Dış Ticaret rejiminde mevcut bir madde ile önem kazanmaktaydı. Bu madde, anlaşmalı memleketler listesine bir maddenin konulabilmesi için, o maddenin kota listesinde bulunması gerektiğine işaret etmekteydi. Esasen, Dış Ticaret sirkülerinin ikinci paragrafında da ayrıca bu maddelerin iki taraflı anlaşmalı memleketlerden ithali için gerekli tahsislerin yapılacağı belirtilmekteydi. Bu sebeple, 110 bin dolarlık tahsisin haddizatında Dış Ticaret rejiminin hükümlerini yerine getirmek için konulduğu kendiliğinden anlaşılmaktaydı.

21 Mart tarihli Resmî Gazetede de inşaat demiri için 100 bin dolarlık tahsis konulunca, demir piyasasındaki darlık ve spekülatif fiyat hareketleri birdenbire çöküverdi ve önümüzdeki aylarda plânın tatbiki bakımından meydana gelebilecek korkulu durum kısa zamanda izale dildi.

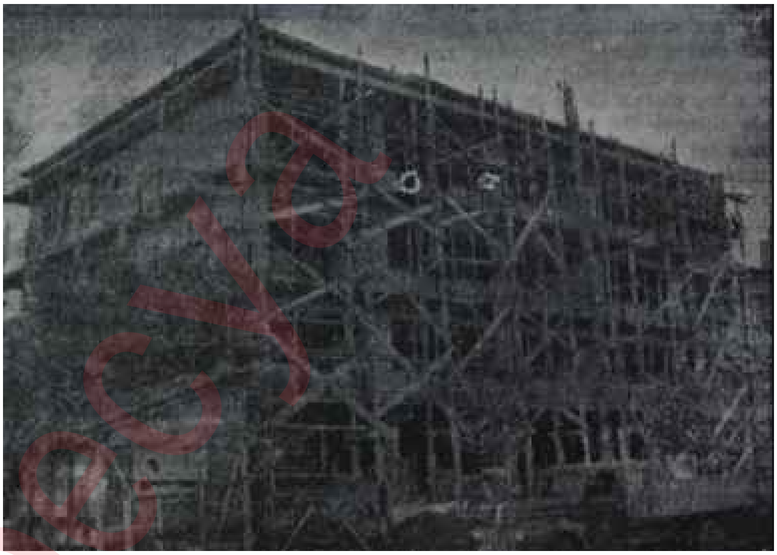
Porselen sofra takımı

Ancak, bu arada en ziyade hayret uyandıran husus, porselen sofra eşyasının, inşaat malzemesiyle ilgili maddeler arasına ne şekilde girdiği oldu. Bilindiği gibi, Tuzlada açılmış olan Porselen fabrikası yılda 3200 ton kapasiteyle çalışmağa başlamıştır.

Memleket ihtiyacına gelince, Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından yapılan hesaplara göre, 1963 yılında 2400 ton, 1964'te 2600 ton, 1865 ts 2900 ton, 1966'da 3100 ton, 1967 de ise 3400 ton talep olacaktır. Bu suretle, porselen fabrikası 1966 yılı istihlâkini karşılayabilecek kapasiteye sahip bulunmaktadır. Ancak, 1964 yılı «onunda Sümer Bankın kurmakta olduğu fabrika 3000 ton kapasiteyle faaliyete geçeceği için, 1965'ten İtibaren'porselen sanayiinde sürprodüksiyon durumu meydana gelecek ve ithalât değil ihracat imkânları araştırılmaya başlanacaktır.

VIII Kotada porselen için 100 bin dolarlık bir tahsis konulmuştu. Bu miktar IX. Kotada 200 bin dolara çıkarıldı. X. Kotada ise, yâni hu yıl, porselen, listelere alınmadı. IX. Kotadan anlaşmalı memleketler menşeli 2.5 milyon dolarlık porselen ithal edildi. Yüzde 100 gümrük de ilâve edilecek olursa, takriben 45 milyon liralık mal geldiği anlaşılmaktadır ki bundan piyasada halen 20 milyon liralık, yani 2500 tonluk stok mevcuttur. Ayrıca, porselen fabrikasında da 1000 ten stok vardır. Bu suretle piyasada memleket ihtiyacının üstünde hazır mal olduğu anlaşılmaktadır. Tabii bu rakama, fabrikanın devamlı şekilde imal etmekte olduğu porselenler dahil değildir. Böylece miktar bakımından bir sıkıntı olamıyacağı meydandadır.

Fiyat meselesine gelince p'orselen çeşitlerinin yerli ve ithal fiyatları mukayese edildiği zaman, yerlilerin hiç de pahalı olmadığı, hattâ bazı çeşitlerde ucuzluk görüldüğü muhakkaktır. Meselâ 21 cm. otel tipi tabağın yerli ve ithal malı düzinesi 56'liradır. Ayni boydaki tabağın ince dekorlusu yerli 48 lira, ithal malı 50 liradır. Kahve fincanı yerli M, ithal malı 20 liradır. Komposto kâsesi yerli 30, ithal malı 32 liradır Çay bardağı tabakları yerli 16, ithal malı 22 liradır. Bu rakamlardan da, porselen mamullerinin fiyat bakımından hiç bir şikâyete yol açamıyacağı kendiliğinden meydana Çıkmaktadır. Geriye kalite meselesi ka-

Bir bina inşaatı

Malzemesi yolda

A. İ. D. kredileri tekeli olamaz!

Fasih İNAL

Bursada, 300 ton kapasiteli bir naylon iplik fabrikası kuruluyor. 1964 yılında faaliyete geçecek olan fabrika, "Nylon 6" sistemi üzerine, yani çorapçılıktan gayri dokumalarda kullanılacak iplikler' imal edecektir.

Naylon iplikleri iki türlüdür. Biri kumaş naylon ipliği -Nylon 6-, diğeri çorap naylon ipliği -Nylon 66 . Bursadaki fabrikanın "Nylon 66" sistemini kullanamamasının sebebi, fabrikayı kuran alınanların o zamanlar Dupontdan "Nylon 66" patentini alamamalarıydı. Bugün patent müddeti sona erdiği için, "Nylon 66" kurmak d» serbesttir.

Memleketin naylon iplik ihtiyacı 750 ton civarındadır. Bunun 300 tona kumaş ipliği, 450 - 500 tonu ise çorap ipliğidir. Demek ki, Bursadaki fabrika kumaş ipliği ihtiyacını karşılayacaktır, Öyleyse bundan sonra kurulacak fabrika, çorapçılıkta kullanılacak "Nylon 66" ipliğini imal etmelidir. Nitekim Çorapçılar kooperatifi, A.İ.D. den 1.8 milyon dolar kredi sağlayarak, takriben 20 milyon liralık Ur yatırıma girişmiş ve naylon ipliği imal edecek bir fabrikanın hazırlıklarına başlamıştır. Çorapçılar namına A.I.D. den krediyi Von Kohhorn sağlamıştır. Ancak, Kohhorn bu krediyi temin ederken makineleri de kendisinin vermesi şartını koşmuştur. Teklif biraz acayip olmakla beraber, piyasa şartlarına uygun olduğu takdirde itiraz etmeğe lüzum yoktur. Fakat Von Kohhorn artık modası geçmiş "Nylon 6" sistemindeki makineleri sokmak için çorapçılar üzerinde ba«kı yapmakta, aksi halde krediyi iptal ettireceği tehdidini savurmaktadır.

Von Kohhorn'un kim olduğunu okuyucularımıza hatırlatmakta fayda vardır. Von Kohhorn, medarı iftiharımız Gemlik Sunğipek Fabrikasının makinelerini Sümer Banka satan zatı muhteremdir. Gemlik fabrikasının ise senelerden beri sübvansione edilmesi pahasına piyasanın verdiği primlerin haddi hesabı yoktur. Şimdi de "Nylon 6" sistemi ile kurulacak fabrika ikinci bir dert olacak -bari onu da Gemliğe kursalar!-, kumaş için Bursada kumlan fabrika yeteri kadar mal vereceğinden, yenisi çorap sahasındaki ihtiyaca rağmen bir sürprodüksiyon konusu yaratacaktır.

Hemen söyleyelim ki, "Nylon 6' sistemli ikinci fabrika kurulamıyacaktır. Zira piyasa adamları ufak bir incelemeden sonra -İşte, Devlet sektörü ile özel sektörün farkı da buradadır ya!", Von Kohhorn'un 18 milyon dolarına iltifat etmemeğe karar vermişlerdir. Ancak, burada A. î. D. idaresinden bir sual sormak gerekmektedir. Von Kohhorn, "Eğer makineleri benden almazsanız krediyi iptal ettiririm" tehdidini savurmak cesaretini nereden almaktadır ? A.İ.D. sisteminin, işleyişi dolayısıyla artık "Nylon 6" sistemiyle çalışacak bir fabrikaya kredi vermemesi gerekirken, bundan başkasının getirilmesini önleyen bir zatın faaliyetine göz yumacağını akla getirmeğe imkân yoktur. Ama, hâdisenin memleketimizdeki ilgililere aksettirilişi maalesef bu istikamette olmaktadır.

Von Kohhorn'un Türkiyeyi -tâbir mazur görülsün- kazıklamak merakından vazgeçmesini ve hurda, modası geçmiş makineleri vermektense, işimize yarayacak modern tesisleri satmasını istemek hakkımızdır. A. İ. D. idaresi ise Von Kohhorn'un iddialarıyla türk efkârı umumiyesinde antipatik olmamak için gerekli açıklamayı yapmalıdır.

lıyor... Kalite konusunda Ticaret Bakanlığına bazı yetkili merciler tarafından şikâyetler yapıldığı bildirilmektedeir. Ancak, bu şikâyetlerin neler olduğu bilinmediği gibi, bu konuda herhangi bir incelemeye de girişilmediği anlaşılmaktadır. Oysa ki gerek Bakanlığın, gerekse Odalar Birliğinin, kalite kontrolünü sağlamak için çeşitli yollara başvurdukları ve bu konudaki çalışmaların rasyonel bir sisteme bağlandığı bilinmektedir.

Yeril mala inen darbe

porselen konusunda böyle bir incelemeye girişilmemiş, gelen birşikâyet yazısı, porselenin anlaşmalılardan ithali için tedbir alınmasına yetmiştir. Bu suretle Çekoslovak mümessillerin ve bizzat çekoslovakların bayram yapmalarına yol açılmış bulunmaktadır. Ancak, bu yol açıldığı halde henüz kati karara varılmış değildir. Yani, anlaşmalı listelere porselen henüz konulmamıştı*. Onun için, meseleyi enine boyuna incelemek ve ona göre karara varmak şarttır. Aksi halde, telâfisi imkânsız bir yola gidilecek, 35 milyon lira sarfıyla kurulmuş ve birkaç ay önce çalışmaya başlamış dan bir tesis çok müşkül bir duruma düşecektir.

Bundan kısa bir müddet önce, porselen fabrikası 2500 ton mal satışı hususunda piyasayla bir anlaşmaya varmak üzereydi. Bu sirküler çıkar çıkmaz, fabrikadan mal almak içki anlaşmaya katılan tüccarlar "ki hepsi eski ithalâtçılardır- hemen çekimser bir tavır takınmışlar ve yançizmeye başlamışlardır. Bu hususta, tüccar da haklıdır. Kendinizi alıcı yerine koyun: Ayni fiyata, senelerden beri alıştığınız Çekoslovak malı ile, bir de yerli malı görüyorsunuz?. Yerlinin görünüşü de çek malı gibi mükemmel. Ama, kalitesini bilmediğinize göre, alıştığınız malı mı alırsınız, yoksa alışmadığınız mı?

Bu yüzden tüccar da ithal malı porselenleri düşünerek yeril malı almaktan çekinmekte ve durumun gelişmesini beklemektedir. Durum gelişince ve olacaktır? Ya anlaşmalılara porselen ilâve edilmeyecek, hikâye amerikan filmlerindeki gibi tatlıya bağlanacak; ya da, anlaşmalı listelere porselen konulduğu için, 85 milyon lira sermayeli porselen fabrikası sallanmağa bağlıyacak, 2-8 milyon dolar döviz porselene verilecek ve böylece birkaç ithalâtçıya iş imkânları sağlanacaktır.

Konuyu çok dikkatli bir seklide ele almak gerektiği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

1 Kitap okudum

Adı: Bir Diktatörün İktidar Yolu

Derleyen: Metin Toker

Baskı: Rüzgârlı Matbaa, 1963. Ankara, 138 sayfa, 300 kuruş.

Konu: "Bir Diktaörün İktidar Yolu 1919-1944 Almanyasını anlatmaktadır. O Almanya ki, Birinci Dünya Savaşı çılgınlığından yanmış, yıkılmış milyonlarca ölü,. milyonlarca harp malûlü ile ve hepsinden kötüsü, gururu kırılmış olarak çıkmıştır. Müttefikler, her şeyden çok gururuna düşkün olan bu milletin uğradığı yenilgiyle yetinmeyip, savaşta vura* lan darbenin üstüne bir de Versay darbesini vurarak bu gurur kırma İşini daha da ileri götürmüşlerdir.

İşte, "Bir Diktatörün İktidar Yolu", yani Hitlerin iktidar yolu, bu Almanyayı, 1919 sonrası Almanyasını anlatmaktadır. Almanyanın1919 da başlayan ve tâ 1933 yılına Hitlerin şansölye olduğu yıla kadar devam eden bocalama devri, sonra İkinci Dünya Savaşı çılgınlığına sürüklenişi, "Bir Diktatörün İktidar Yolu"nda olanca açıklığıyla anlatılmaktadır.

Onbir bölüme ayrılmış olan kitabın ilk bölümünde çizilen tablo şudur: 31 Temmuz 1919 da Almanyada meşhur Weimar Anayasası kabul edilmiştir. 31 Ağustosta Başkan bu Anayasayı tasdik etmiş vs yürürlüğe, sokmuştur. Kitapta Anayasa, şöyle anlatılmaktadır: "Anayasayı okuyan demokrat ruhlu herkes hayran kaldı. Zihniyet itibariyle ve sistem olarak Weimer Anayasasından daha mükemmel bir metin bir . meclis tarafından tertiplenmiş değildir. Almanlar Parlâmento Hükümeti sistemini İngiltereden ve Fransadan, halkın seçtiği kuvvetli Başkan sistemini Amerikadan, referandum sistemini İsvlçreden aldılar. Oyların kaybolmasını önleyen, küçük ekalliyetlerin Parlâmentoda temsilini sağlayan bir nisbi temsil esası buldular. Anayasanın maddeleri olarak dünyanın en doğru, en asil, en iyi niyetli fikirlerini benîmsediler. Weimar Anayasasına göre egemenlik ulusundur. .Siyasi kudretin kaynağı halktır. Bütün Almanlar kanun önünde eşittir. Şahsi hürriyetler masundur. Her alman fikrini serbestçe söylemek hakkına sahiptir. Bütün almanlar cemiyet ve teşekkül kurabilirler. Yirmi yaşına gelmiş kadın erkek her alman oy kullanabilir. Cumhuriyetin bütün sakinleri inanç ve vicdan hürriyetine maliktir."

İşte 1919 Almanyasının, Birinci Dünya Savaşından yanıp yıkılmış olarak çıkmış Almanyamn kurduğu Cumhuriyetin Anayasası budur.

Almanyada en sağdan en sola kadar, bütün siyasi tandanslara sahip partiler mevcuttur. Demokrasi alabildiğine hükümfermadır. Ne var ket etme imkânını vermekte, hükümeti acza içinde bırakmaktadır.

Rusyadaki ihtilâl, Almanyada hayli kuvvetli olan komünistleri cezbetmektedir. Onlar da bir ihtilâle teşebbüs ederler. Ordunun müdahalesine kadar da muvaffak olurlar. Çarpışmalar, kan dökülmeler sürüp gider.

İşte bu Almanyada, Başbakanlığı ilân edileceği âna kadar Avusturya uyruklu olan bir sokak serserisi de curcunanın içine katılmıştır. Diplomasız, mesleksiz, geçimsiz ve gayrimeşru bir aşk çocuğu olan bu adamın adı Hitlerdir. Sonradan rakipleri onun bir ara badanacılık yaptığını söyliyeceklerdir ama, bu sadece onu aşağılatmak için uydurulmuş bir yalandır. Hitler işe, üye

Adolf Hitler konuşuyor

Eski camlar

ki, bu Anayasanın kabulünün hemen ardından Versay anlaşması imzalanmıştır. Dolayısıyla alman -milleti, partiler ve ordu, Almanyamn yenilgisi ve yüz kızartıcı bir anlaşma olan Versay anlaşmasının-' imzalanması suçluluğunu Cumhuriyetin üstüne yıkmışlardır. Bu yolda alabildiğine demagoji yapılmaktadır. Grevler alabildiğine ortalığı karıştırmakta, herkes birbirine girmektedir. Partilerarası sokak kavgaları, gençlik teşekküllerinin davranışları, ordunun kırılan gururunun yarattığı huzursuzluk, geçim sıkıntısının artması Almanyayı bir curcuna haline sokmuştur, ideal Anayasa herkese istediği gibi hare-

sayısı 100'ü geçmeyen Alman işçi Partisinde başladı. Parlak bir hatipti. Almanyada o sırada, üye olduğu partiye benzeyen binlerce parti vardı. Hitler, partinin propoganda işlerini üzerine aldı. Üye sayısını 100-den' 112'ye çıkardı. Röhm adında serseri, ayyaş ve cinsi sapık bir eski Subay, partiye kabadayılar temin etti. Bunlarla, bütün partilerarası savaşlarda galip geldiler. Bu kabadayılar kalabalığı sonra S.A. lar adını aldı, yani Fırtına Birlikler... Hitlerin Fırtına Birlikli partisi, Münihte gerçekten fırtına gibi büyüdü ama, sonunda bir sokak kavgasının ardından Hitler cezaevinin yolunu tuttu. Üç ay yattı. Çıktığında par-

tisi için bir sembol buldu: Gamalı haç. Sonra bir bayrak seçti: Kırmı-ı, beyaz, siyah ve ortasında gamalı haç. Bu bayrağı Hitlere bir dişçi çizdi. Bayraktaki beyaz, milliyetçilik fikrini; gamalı haç, ari ırkin zaferini; kırmızı da hareketin sosyal fikrini temsil ediyordu.

Hitler kısa zamanda, S.A.'ları ve taraftarları ile, minyon partinin liderliğine lâyık olduğunu gösterdi. Lider olunca partinin tüzüğünü de değiştirdi. Kendini Führer -yani Lider- ilân etti. Partinin eski başkanı Çilingir Drexler, Hitler için "o bir demagogtur, ondan sakının" diye kampanya açtıysa da, bir faydası olmadı.

Almanya o zaman federal bir cumhuriyetti. Bavyera Cumhuriyetinde Hitler bir hükümet darbesi yaptı. Birahane darbesi diye meşhur olan bu darbede başarı sağlayamadı ve bir kere daha hapse girdi. Hapisten çıkınca "Kavgam" kitabını yazdı. Kitabın dikkate değer tarafı, Hitlerin, ilerde yapmak istediklerini peşinen yazmış olmasıdır. Ne var ki bu, kimsenin dikkatini çekmedi.

Hitler, Münih dışına çıkamayan mücadelelerine devam edip dururken, Almanya kocaman bir kazan gibi kaynıyordu. Almanyanın her yerinde komünistlerle faşistler ve aşırı milliyetçiler ortalığı kasıp kavuruyorlardı. Büyük sermaye ağaları bir o yanı, bir bu yanı tutarak barutu kıvılcımlıyorlar, ordu ise korkunç bir mesuliyetsizlik içinde bocalayıp duruyordu. Koalisyon buhranları hükümetlerin yakasını bırakmıyordu, En aklı başında tedbirler hafife alınıyordu.

Derken, Steresmann adlı bir Başbakan, Almanyayı makul, plânlı bir kalkınma devri içine soktu. Ama çirkin politikacılardan rahat nefes almaya imkân yoktu. Steresmann devrinde faşizm de, komünizm de perde gerisine itildiği ve sosyalist bir idare herşeyi yoluna koymağa başladığı halde, Başbakan Steresmannın birdenbire ölmesi ve hele bunun hemen peşinden meşhur dünya piyasalarını altüst eden buhranın patlak vermesi faşizmi de, komünizmi de,aşırı milliyetçiliği de tekrar ön plâna sürdü. Yapılan seçimlerde sosyalistler daima diğer partilerden fazla oy aldıkları halde, çok kere komünistlerle aşırı milliyetçilerin ve Hitlerin elele vermesi sonucu, güç durumda kaldılar. Büyük sanayi erbabı inanılmaz bir dalâlet içinde faşizmi tuttu. Ordu da aynı yola gitti. Hitler herkesi istismar ediyordu. Vatan, millet, Büyük Almanya, asil ırk nutukları sonunda Hitlerin partisi Almanyanın 1 numaralı partisi haline geıdi. Derken politika cambazlarının numaraları, kaprisli ve sarsak Cumhurbaşkanının yanlış adımlan, hilekâr başbakanların dolapları S.A.'ların ortalığa dehşet saçan baskınları, günün birinde Hitleri Başbakanlığa getirdi. Hitler Başbakan olur olmaz partileri, sendikaları kapattı, dejenere meclisi feshetti, orduyu sahsına bağlılık yeminine tâbi tuttu, cumhurbaşkanlığı müessesesini iptal etti. Kısacası, Almanya sadece birkaç gttn içinde bir çılgının hâkimiyeti altına girdi ve yeniden bir dünya harbine doğru şiddetle sürüklendi. Almanyayı kurtarabilecek tek formül olan sosyalizm cereyanının savunucuları ortadan kaldırıldı. Burnunun ucunu görmeyen orta partiler de komünistlerle birlikte kamplara sürüldü ve Almanya iki ifrat uçtan birinin elinde perişan oldu gitti.

Sonuç: AKİS okuyucuları için hiç yabancı olmayan bu konu, daha önce bu dergide yayınlanan bir seri yazının kitap haline getirilmiş şeklidir. Gazetecilik ve dergicilik alanına yepyeni bir dil, yepyeni bir hava getiren Metin Tokerin kaleminden çıkan "Bir Diktatörün İktidar Yolu" adlı derleme kitap, ibretle okunmaya değer.

Toker sağa da, sola da inanmayan bir yazardır. Sosyalizme karşı ise aşırı bir hassasiyeti vardır. Buna rağmen, Almanyanın bir çılgınlık devrini, Türkiyemizin tartlarına pek benzeyen bir tarih hikâyesini anlatırken -zaman zaman kelimeleri yuvarlayıp yumuşatsa da-, Almanyayı o çılgınlık devirlerinde sulh ve sükûn içinde yaşatabilecek, her türlü aşın ve sapık fikirlerden kurtarabilecek tek iktisadi ve sosyal cereyanın sosyalizm olduğunu kabul etmek zorunda kalıyor.

Memleketimizdeki macera meraklıları burunlarının ucunu göremeyecek kadar gafil, çirkin ve kabiliyetsiz politikacılar, menfaat şeytanına satılmıs sanayiciler, toprak ağaları büyük ithalâtçılar, ihracatçılar, aydınlar, subaylar ve bütün bir gençlik, "Bir Diktatörün İktidar Yolu"nu dikkatle, ibretle okumalıdırlar.

Bilhassa günümüz Türkiyesi için ibret levhalarıyla dolu olan bu kitap bir değil, birçok defa okunmalıdır. Başkaca söyleneçek söz yok bence.

İlhami SOYSAL

1900 civarında

yeni icat edilen elektrik ampullerininin istimali gitgide yayılmaya başladı.

Bugün ise ...

her yerde, uzun ömürlü az sarfiyatlı ve İYİ bir ışık veren EDİSON ampulleri kullanılmaktadır.

EDISON

Sadece "ampul" demektense EDISON isteyiniz

106

(İlâncılık - 495) — 167

daha iyi yazmak için

PARKER

SUPER Quink

mürekkebi kullanınız

- ★ SOLMAZ
- ★ TIKAMAZ
- ★ KALEMİ KORUR
- ★ SOLVEKS'LİDİR

(İlâncılık - 494) — 168

Gür Gür

SÜPÜRGELERİNİ KULLANINIZ

TÜRKİYE GENEL SATICISI
GÜR Tic. Ltd. Şti.
Bankalar Cad No 14 Ankara
Tel : 11 41 56

(AKİS - 163)

idare

Dışı seni yakar..

Türkiye Radyolarında yeni bir adım atılmaktadır. Ankara Radyosunun ek binası çalışmaya başlamıştır. Stüdyolar yepyeni,ve pırıl pırıldır. Cihazlar, sesletin tertemiz kanallardan süzülüp Etimesguttaki vericiye gitmesini sağlamaktadır. Ses alma usulleri eskisine kıyasla daha değişiktir. Teknik bakımdan programlar daha başka şekillerde hazırlanmaktadır. Ankara Radyosunda, Ankara Radyosundan ayrı olarak iki de servis kurulmuştur. Biri. Türkiye Radyoları Merkez Program Müdürlüğü, diğeri İl Radyoları ve Transkripsiyon Servisi ismini taşımaktadır.

Her iki servis de radyolarımıza yeni bir anlayış, yeni bir hizmet şekli getirmektedir. Tıpkı, Ankara Radyosunun teknik bakımdan ve görünüş itibariyle Türkiye Radyolarına kazandırdığı değer gibi... Ancak, zihinlerde bir takım sorular belirmektedir: Gerek ek binayı, gerekse yeni kurulan iki servisi dinleyiciye yararlı bir hale getirecek radyoculuk bilgisi, görgüsü ve tecrübesi nerededir? Bu bilgiyi, bu görgüyü, bu tecrübeyi sağlayacak yöneticiler, mühendisler, programcılar kimlerdir? Bu işi nasıl yapacaklardır? Görevler nasıl devredilecektir? Yeni görevlere kimler atanacaktır. Bu elemanlar nerede ve nasıl yetişmektedirler? Bugün sadece, bir inşaatın tamamlanması sonucu yeni metodlara kavuşan Ankara Radyosunun, bu metodlara uyması gereken zihniyeti nerededir?

Gerçi son üçbuçuk yıl içinde Başkent Radyosu, çalışma düzeni ve programları bakımından oldukça büyük değişikliklere uğramıştır. Aynı zamanda, oldukça önemli devreler de geçirmiştir. Ama, mesela haber bakımından bir türlü esaslı bir adım atamamıştır, özellikle saat 19 haber bülteni, son altı ay içinde takı bir revizyona tâbi tutulmuş ve gerçekten de yararlı değişiklikler yapılmıştır. Meselâ, haber protokolünün sırası değiştirilmiştir: Eskiden, önemli kişilere alt haberler, önemsiz de olsalar başta gelirdi, Bugün buna engel olunmuştur. Haberlerin önem derecelerine göre sıra almaları, Türkiye Radyolarının büyük başarılarından biri sayılmalıdır.

Bir radyo en iyi, en yararlı programları yayınlayabilir. Ama o radyo, haberi en iyi, en çabuk ve en uygun zamanda veremiyorsa, görevini yapamıyor demektir. Ankara radyosunun durumu, ne yazık ki böyledir. Ancak, bunun sebebini Radyonun bugünkü idarecilerinin, hatta Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığının dışında aramak gerekir.

Radyolarımızın ihmalle, anlayışsızlıkla dolu uzun bir geçmişi vardır. Bu kusurlarla dolu geçmişten ders almak, kötü alışkanlıklardan kurtulmak, Türk Radyoculuğunun esasını getirmek bugünkü yöneticilerin görevidir. Temele önem vermeden çalışmayı daha uygun, daha kolay bulurlarsa, bu yöneticiler de, Türk Radyoculuğunun gelişememesinden ilerde sorumlu olacaklardır

"Umutsuz bir aşka düştüm"

Radyo niçin haber bültenleriyle dinleyicisini memnun edemez? Herşeyden önce, Radyonun haber alma imkanları dardır. Eldeki imkânlar da anlayışsızlık yüzünden, dışa*' rıdan baltalanmaktadır. Radyoların geniş imkânlara kavuşması ancak beklenen kanunun çıkmasıyla mümkün olabilecektir. Peki, kanun çıkıncaya kadar böylece beklemek mi doğru olur, yoksa tedbir yoluna gitmek mi?

Radyo, ikinci yolu seçmiş ve bir takım tedbirler almıştır. Ancak, karar almada serbest olan Radyo, bu kararları uygulamada serbest değildir. Zira, devlet radyosudur diye» her resmi müessese Radyodan yararlanmağa çalışmaktadır. Herkese göre kendi haberi önemlidir ve Radyodan verilmesi şarttır. Eğer Radyo idaresi ayni fikirde değilse, tartışma hazırdır! Bazan Radyo, baza» da karsı taraf bu tartışmaları kazanır Radyo, haklı olduğu halde tartışmayı kaybetmişse, dinleyicini» gözünde eksikliklerine bir yenisini ilâve etmiş sayılır.

Radyonun haber bültenleri son olaylarda dinleyiciyi tam anlamıyla aydınlatmış mıdır? Bu soruya hiç kimse müspet cevap veremez. Son aylarda Radyo, tarafsızlığını tam anlamıyla korumuş mudur? Bu sorunun cevabı da hayırdır. Peki, bunun sebepleri nelerdir? Kabahat Radyoda mıdır, Basın Yayında mı, yoksa hükümette midir? Radyo tarafsız olmak için elinden geleni yapmaktadır. Basın - Yayın Bakanlığı, kendi organı olan Radyoya baskı yapmamak için âzami gayreti sarfetmektedir. Arada sırada Bakanlıktan gelen isteklerin hoşnutsuzluk yaratabileceği hatırlatılınca bunu olgunlukla karşılayan yöneticiler de mevcuttur. O halde, eksik olan nedir? Geriye radyoculuk bilgisiyle teşkilâtsızlık kalmaktadır. Radyolarımıza haber anlayışının leşmesi için uzun bir süreye ihtiyaç olduğu muhakkaktır. Ama ortada bir kanun, bir ölçü bulunmadığına göre, Radyonun tarafsızlığını tesbit etmek için gereken teşkilâtı kurmak işten bile değildir. Fakat anlayış olmadan Radyonun bu tarafsızlığı nasıl korunabilecektir? Bunu hemen sağlamanın imkânı var mıdır? Bütün bunlara rağmen ilerde bu anlayışın da Radyoya yerleşeceğini düşünerek, yine çeşitli olayların meydana geldiği bugünlerde çalışmaktan başka çare yoktur.

Sözün kısası, ne yapılırsa yapılsın, haber bültenlerinin düzelmesi, Radyonun tarafsızlığının sağlanması bugün halledilecek bir konu değildir. Bu sebepten Radyo, tarafları, daha uzun bir süre kızdıracak ve dinleyicilerine haberleri gerektiği gibi veremiyecektir.

TİYATRO

Ankara

"Foto - Finiş" devam ediyor

Yıldırım Önalın rolünü bırakması üzerine, iki akşam oynanamamış ' olan Peter Üstinovun "Foto Finiş" piyesinin temsillerine, İstanbul şehir Tiyatrosu sanatçılarından Müfit Kiperin iştirakiyle, devam edilmektedir, önümüzdeki günlerde bu role hazırlanmakta olan Devlet Tiyatrosu sanatçılarından Tekin Akmansoy Müfit Kiperin yerini alacak ve misafir sanatçı, eserin İstanbul temsilierine başlamak üzere Ankaradan ayrılacaktır.

Öte yandan, öğrendiğimize göre rolünü bırakmış ve bu yüzden Devlet Tiyatrosu Yönetim Kurulu tarafından sözleşmesi feshedilmiş olan Yıldırım Önal hastahaneye kaldırılmış, umumi bir depression hali geçirmekte olan sanatçı tedavi ve istirahate muhtaç görülmüştür.

"Romanoff»la Juliet"

Meydan Sahnesinde büyük bir rağbet görerek oynanmakta iken, Çetin Köroğlunun ani rahatsızlığı üzerine, programdan kaldırılmış olan Peter Ustinovun "Romanoffla Juliet" piyesi, bu oyunda başrolü oymyan değerli sanatçının iyileşmesi üzerine, pek yakında yeniden oynan - mıya başlıyacaktır.

Zatürre geçirmiş olan Çetin Köroğlu ayağa kalkmış ve "Karaların Memet'leri"ndeki nisbeten kısa olan rollerini oynamıya başlamıştır. Fakat doktorlar henüz büyük rollere çıkmasına izin vermemektedir! Gün geçtikçe eski halini almakta olan sanatçının bir haftaya kadar "Romanoffla Juliet! oynıyabileceği sanılmaktadır.. Oyunun yeni temsilleri matine halinde verilecektir.

Dünya Tiyatro Günü

"Merkezi Pariste olan, bizde de bir Milli Merkezi bulunan. Milletler arası Tiyatro Enstitüsü (I.T.I.). tiyatronun milletleri birbirine) yaklaştırmakta oynadığ, önemli rolü gözönünde tutarak, bütün memleketlerin katılacakları bir Dünya Tiyatro Günü kurmayı düşünmüş, bu "gün"ünde Paristeki Milletler Tiyatrosunun açılış günü olan 27 Mart olmasını uygun bulmuştur.

Geçen yıl ilk defa kutlanan Dünya Tiyatro Günü bu yıl da aynı günde kutlanmış, bu münasebetle Milletlerarası Enstitüsünün, büyük oyun yazan Arthur MIller'e hazırlattığı bir mesaj dünya sahnelerinde okunmuş, dünya basınında da yer etmiştir. Tiyatronun insan hayatında ki, toplumdaki değerini belirten bu mesajın bir özeti yan sütunlarımızda AKİS okuyucularına sunulmuştur.

Devlet Tiyatrosunda

İkinci Dünya Tiyatro Günü Devlet Tiyatrosumun Ankaradaki üç sahnesinde, 27 Mart günü, halka parasız verilen temsillerle kutlanmıştır. Bu temsiller Küçük Tiyatroda oynanmakta olan Cevat Fehmi Başkutun "Göç" komedisiyle Çocuk Tiyatrosunun, matine olarak, temsil ettiği "Robinson ölmemelidir" adlı çocuk piyesi ve üçüncü Tiyatroda oynanmakta olan Reşat Nuri Güntekin* Necati Cumalının Çalıkuşu"dır.

Bu temsillerden önce seyircilere Arthur Miller'in mesajı, sanatçılar tarafından, okunmuştur. Bu temsilleri tiyatroya hiç gitmeyen, yahut

Dünya Tiyatro Günü

(27 MART 1963)

Dünya *Tiyatro Günü, ikinci defa olarak her yerde kutlanıyor. Milletlerarası Tiyatro Enstitüsü,* bu *münasebetle çağımızın büyük oyun yazan Arthur MiMer'den bir yazı istemiştir. Aşağıdaki satırlar Dünya Tityatro Gününe katılacak* Mitim *tiyatrolarda ' okunmak üzere hazırlanan bu önemli mesajın özetidir.*

Herhangi bir kurumu anmak, kutlamak için bütün dünyada bir çok şeyler yapılır. Bizim kutlamamızın özelliği, o kadar çok memlekette aynı anda tiyatroyu düşünmenin gerçek bir anlamı olmasında. Bunun da böyle oluşu, tabiî, tiyatronun oldumolası milletlerarası bir nitelik taşımasından. Bu akşamki gibi bir olay, sadece bir özlemin kendini belli etmesi değil, yerleşmiş, oturuşmuş bir gerçeği izlemesidir.

Şu son yıllarda aramızdan kaç kişi, yok olmak tehlikesiyle karşı karşıya kaldıkları saman, Shakespeare gibi akıllı davranıp, onun ardından, suçun yıldızlarda değil kendimizde okluğu gerçeğini bakıp çı karabilmiştlrr

Onun için, bize bir tiyatro gerek. Çünkü tiyatro, her şeyden çok, in--am dünyanın ortasına oturtur/ Hepimiz, yalancıktan da olsa, dinlenecek bir yer, fırtına içinde bir anlık rahatlık ararız; Öyle bir yer ki, oradan, yüzyıllar boyunca. Tanrıyla karşı karşıya, insanoğlunun alınyazısıyla yaptığı savaşın izleri bulunabilsin.

Yasayan tiyatro, çok yatkındır bu amaca. Bir oyun çıkarabilmek için bir insanla bir şamdan yeter. Açıkça görülüyor artık; film ile televizyon, dram biçiminin dünya kurulalıberi özelliği olan sadeliğini, çıplaklığını bulmaya çabalamalı... iyi bir oyun, gösterdiği ile değil, gizli, altta olup da açıkladıklariyle bu niteliği kazanır. İnsanda evrenseli yakalıyan, mayasının başkalarına ortak olan öğelerini açığa vuran oyunlar hep beğenilmiştir.

Ne tuhaftır, günümüzde dünya, politika bakımından, temelli İkiye bölünmüşe benziyor, oysa sanat, özellikle tiyatro, açık seçik gösteriyor ki, en derin, en köklü niteliği evrenselliktir. Bir memlekette başarı ka--anan oyunlar, o memleket dışında gitgide önemli görülüyorlar. Çeşitli kültürler ötedenberi biribiri içine karışmışlardır, ama en açık bir şekilde birlikte İlerliyorlar. Bu böyle, ama, hayat ve ölümle ilgili ince problemler üzerinde, ayrıdünyalardan gelmiş varlıklar gibi birbirimizle çatışıyoruz. Bilmeden, istemeden, çağımızda Tiyatro, kültürlerin, geleneklerin çeşitliliğine rağmen, insan soyunun derin bir birliği olduğunu göstermiştir. Bizden önceki herhangi bir çağda oyunların dünyada bu kadar çabuk anlaşılmış olduğunu sanmıyorum. New York'da oynamaya başlıyan önemli bir eser, hemen ardından Berlinde Tokyoda, Londrada, Atinada veriliyor. Bu konuda kendi tecrübemin bir değeri varsa, diyebilirim ki, bir oyunun seyirciler üzerindeki etkisi bir başkentten ötekine pek değişmiyor. İşte bu anlamda edebi bir benzetme gerçek olmuştur.Bütün dünya aynı anda, tümü ile, bir sahnedir...

Köklerini o kadar kaypak olan, fakat insanoğlunun dünya üzerinde hârikalar yaratmasın' sağlıyan özgürlüğe atan, bütün isteklerimizi toplıyabilen, insanın yıldızlan yakalamasına imkân veren ve bu akşam, daha birçok şehirlerde olduğu gibi, insana olan umudu paylaşmak için bizleri buraya toplıyan bir Tiyatronun zamanı gelmiştir belki de...

maddi imkansızlıklar yüzünden gidemeyen halkın ve çocukların görebilmeleri için de Devlet Tiyatrosu. An» kara Valiliği, bazı sağlık ve eğitim kurumları ve hayır dernekleriyle isbirliği yapmıştır.

Ankara köylerinde

Devlet Tiyatrosunun II. Dünya Tiyatro gününe katılma programı bununla bitmemiştir. Tiyatro ve Opera bölümlerinden ayrılmış birer grup, 27 Mart sabahı, tiyatronun ö~*zel* otobüsleriyle Ankaradan ayrılarak yakın köylerden üçüne gitmişler ve buralarda temsil ve konserler vermişlerdir.

Devlet Tiyatrosu sanatçılarının ziyaret ettikleri köyler, sırasıyla, Hacılar, Tulumtaş ve Çerkeshöyük köyleri olmuştur. Buralarda, tiyatro bölümü sanatçıları Cahit Atayın -köyler için yazılmış denebilecek- bir perdelik "Pusuda" piyesini, açıkhavada, temsil etmişler, Opera bölümü sanatçılarından otuz kişilik bir Koro da bestecilerimizin armonize etmiş ol" dukları halk şarkılarından tertiplenmiş bir konser vermişlerdir.

Bu programa, Çerkeshöyük köyü, köy gençlerinin oynadıkları halk oyunlarıyla katılmıştır.

Devlet Tiyatrosunun II. Dünya Tiyatro Gününe Ankara köylerine giderek halka verdiği bu temsil ve konserler Basın - Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü tarafından, sinemalarda gösterilmek ve başka memleketlere de gönderilmek üzere filme alınmıştır. Ankara Radyosundan bir ekip de, bu günün özelliklerini ve Devlet Tiyatrosu temsil ve konserlerinin köy halkı üzerindeki tesir ve intibalarını canlı röportajlarla tesbit etmiştir.

"Don Juan" başladı

Devlet Tiyatrosunun üçüncü tur o" yunlarından ilki Büyük Tiyatroda Moliere'in "Don Juan"ı ile başlamıştır.

. Melih Cevdet Andayın dilimize çevirmiş olduğu "Don Juan"ı, bilindiği gibi, ünlü fransız rejisörlerinden Jean Mercure sahneye koymuş, dekor ve kostümlerini Tarık Levendoğlu çizmiş, sahne müziğini de Nevit Kodallı hazırlamıştır.

Eserde bâşrolü -Don Juan'ı- Cüneyt Gökçer oynamaktadır, bellibaşlı. öbür roller de şu sanatçılar arasında taksim edilmiştir: Ertuğrul llgın(Sganarelle), Ayten Kaçmaz (Elvire), Aktan Günalp Gusman), Kerim Afşar (Don Carlos), Baykal Saran (Don Alonse), Suat Taşer (Don Luis), Elif Türkân Atamer (Charlotte), Gülsen Alnıaçık (Mathurine), Savaş Başar (Pierrot). Adnan Başer (Commandeur'ün Heykeli).

1 Piyes gördüm

Küçük Sahne, Cezzarlar topluluğunda
"Tatlı Kaçıklar"

Oyun: 'Tatlı Kaçıklar" ("De Doux Dingues"),
Yazan: Michel Andre.
Çevirenler: Osman N. Karaca - Adli Moran.
Tiyatro: Gülriz Sürûri - Engin Cezzar topluluğu (Küçük Sahne).
Sahneye koyan: Engin Cezzar.
Dekor: Duygu Sağıroğlu.
Kostüm: Melda Kaptana.

Konu: Her şey ve herkes genç, güzel, sıcak mı sıcak, tatlı mı tatlı jbir dul kadınm (Sophie) etrafında dönmektedir. Yıldırım nikahıyla evlendiği yakışıklı delikanlı (Michel), balayı dönüşü, eve girer girmez, irili ufaklı bir alay çocuğun -üvey de olsa- babası oluverdiğini, hattâ kayınpeder, hatta dede olmak şerefine erdiğini öğrenince bir hayli sersemler, ama kurtuluş çaresi olmadığını görünce -zira kadına fena halde abayı yakmıştır. en rüküş kızına talip çıkan o yaygaracı italyan genciyle her işlerine burnunu sokan karısının kâhyası -ve eski kocası-, sonra herkesi üvey babasını bile- "dişiliğine" hayran etmek meraklısı büyük kız, bir de afacan küçük Pierre'den meydana gelen bu tatlı kaçıklar kumpanyasına o da katılır. Bu sayede birçokları için bir facia ile sona ermesi pek mümkün olan bu evlilik, şen kahkahalar arasında sürüp gider.... *t*

Oyniyanlar: AliYalaz (Paul,'sessiz tenor, eski koca), Ahmet Koman (Küçük Pierre), Mine Cezzar (Gölette, sexy büyük kız), S eden Kızıltunç (Marie, rüküş kıs), Gülriz Sürûri (Tatlı Sophie), Engin Cezzar (Zavallı Miehel), Pekcan Koşar (Delişmen âşık Arturo), Özcan Er (George), Nur Nursal (Anna Teyze). (4 kadın, 5 erkek rolü).

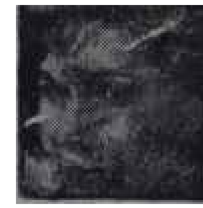
Beğendiğim: Gülriz Sürurinin, seyirciye kabul ettirilmesi hiç de kolay olmıyan, bu "kaçıklar" kumpanyasını, tek başına, sevimli -yaptıkları bütün acaiplikleri de hoş- göstermeğe yeten, pek şirin oyunu. Engin Cezzarın, ikinci plândaki koca rolüne, plân değiştirmeden, kazandırmasını bildiği cazip üstünlük. İtalyan damat adayında Pekcan Koşarın, İtalyan taklidi ve ufak tefek aşırılıklarla, biraz terleyerek -ama gerçek bir sahne sempatisiyle- kabul ettirdiği canlı, renkli oyun. Seden Kızılturiçun, bütün o kaçıklar ailesinin çılgınlıklarına kulak tıkamak, o yöne doğru bir milimetre bile kaydırmadan oyununu yürütürken seyirciyi hayran eden kompozisyon kudreti. Mine Ceazarınçizdiği inandırıcı genç kadın tipi. Âli Yalazla Özcan Erin karikatüre düşmeyen -ve müşterek mizaç çizgileri olanözenli oyunları.

Beğenmediğim: Sahnede bozuk bir diksiyonla anlaşılması kolay olmayan birşeyler söyleyerek koşuşup duran küçük George ile Teyze hanım....

Sonuç: Zevkle seyredilen, mevsimi rahat rahat kapatacak, tatlı bir oyun,

Lûtfi AY

J A L E   C A N D A N
OKUYUCULARIYLA KONUŞUYOR

Ondört yaşında olan kızımın, bazı sıkıntılarını benimle değil de çok samimi bir arkadaşımla konuştuğunu öğrenince fena halde bozuldum. Babasız olarak, türlü fedakârlıklara **katlanarak büyüttüğüm kızımla daima** arkadaş olduğumu, kendisini iyi anladığımı, onun da beni anladığını sanıyordum. Fakat aldanmışım. Görüyorum ki o bana değil, başkalarına yakınlık duyuyor. arkadaşımdanda, bu yüzden soğuduğumu söylersem beni ayıplar mısınız? Arkadaşımın, kızıma yanlış şeyler telkin etmesinden korkuyorum. Çünkü arkadaşımın, hayat hakkında epeyce değişik fikirleri vardır. Ondan uzaklaşmamı tavsiye eder inisiniz?

Bir anne - İstanbul

Samimi misiniz, sevgili okuyucum? Sorunuza lütfen siz kendiniz cevap verin. Eğer arkadaşınızın fikirlerini, görüşlerini beğenmeseniz, bunca yıl onunla o kadar samimi olur muydunuz? Kızınızı yalnız başınıza büyütmüşsünüz. Onun, hayatınızda herşey demek olduğu anlaşılıyor, fakat dikkat edin, annelerin aşkı bazan bencil, inhisarcı olabilir. Anneler, çocukların kendi malları, eşyaları olduğunu sanırlar, başkalarına yakınlık duymalarına tahammül edemezler. Halbuki çocuklar, bazı sıkıntılarını anne ve babalarından başka bir kimseye, sevdikleri bir üçüncü şahsa anlatma ihtiyacı duyarlar. Bu, onlar için faydalıdır. Arkadaşınıza bu konuda samimiyetle açılın, size yardımcı olabilir. Hem de şimdiden, kızınızın başka ilgilerine kendinizi alıştırın. Biliyorsunuz, biz onlarla yetinsek de, onlar bizimle yetinemezler. Tabiata karşı birşey istemiyelim

Kocamla severek değil, varlıklı olduğu için evlendim. Annem, "sonradan seversin, ilk kısmet çevrilmez" demişti. Babam çok mutaassıptı, evde bana nefes aldırtmazdı. Ailemin mali durumu da pek iyi değildi. Bu durumda, böyle, bir izdivaç teklifini reddedemiyeceğimi siz de anlıyorsunuz, değil mi? Ama hiç mesut değilim. Kocam bana karşı ilgisiz, ben ona karşı ilgisizim. Çocuk yapmamanın sebebi de bu. Fakat para için bu hayat devam eder mi? Anlaşamıyoruz.

N. B, . İzmir

Ânlaşamıyor musunuz, yoksa istemiye istemiye evlenmenin etkisi altında mısınız? Bir erkekle sırf paralı diye evlenirseniz, ondan nasıl ilgi bekliyebllir siniz? O, bunları sezmez mi zannediyorsunuz? "ilk kısmet çevrilmez" deyimi, sizin için ne kadar eski bir deyim! Keşke yaşamak için, evlenmekten başka çarelere başvurmuş olsaydınız... Babanızın taassubuna rağmen, çalışmanın, hayatınızı kazanmanın tadını duymuş olsaydınız, belki o zaman hayatı başka bir gözle görebilirdiniz. Ayrılıp ne yapacaksınız? Geçim vasıta-ı diye yeni bir eş bekliyeceksiniz, değil mi? Emin olun, sonuç daha iyi olmıyacaktır. Eşiniz sizi istemiş, almış. Demek ki beğenmiş. Şimdi çocuk doğurmadan ve hayatınızı değiştirmeyi düşünmeden, biraz ona yaklaşın, ilgi gösterin. Bir insanla evli olduğunuzu hatırlayın, onu bir geçim vasıtası olarak görmekten vazgeçin. Belki buzlar erir. Aynı zamanda, hayatınızı zenginleştirin. Dışarda çalışmak şart değil ki... İnsan, evinde, çevresinde neler, neler yapamaz ki... Meselâ bir derneğe yazılın. Okuyun, iş işleyin ve bunları akşamları kocanıza anlatıp, onun işlerini sorun. Müşterek zevkler arayın. İyi dostlar edinin. Herhalde "mutlu olmayı" deneyin. Mutluluk kendi kendine gelmez, sevgili okuyucum.

Oğlumuz, bu yıl lise son sınıfta. Bir gençkız mütemadiyen telefon edip, çocuğun derslerine mâni oluyor. Telefonda uzun uzun konuştukları gibi, sokakta da buluşuyorlar, sinemaya, pastahaneye, gezmelere gidiyorlar. Kendisine, kızlarla arkadaşlık etmesinin tabiî olduğunu söylemiştik. Fakat ciddi bir ilgi için bönüz çok erken değil mi? Küçük yaştan evlenen, evlenmeye mecbur kalan gençler, sonunda hep pişman olurlar. Ama tahsil yarım kaldıktan ve çoluk çocuğa karıştıktan sonra iş işten geçmiş olur. Kızın ailesinin isim ve adresini öğrendik. Onlarla durumu konuşmamızdan fayda umar mısınız?

Z. K. ve T. K. - Ankara

Önce çocuğunuzla konuşun. Meseleyi büyütmediğinizden emin misiniz? Gençler arasındaki her sempati, muhakkak ciddi şekilde bitmez. Kızın ailesiyle görüşüp, işi ciddiyete doğru zorlamak bence pek doğru olmaz. Zamansız evlilikler, elbette ki hem aile, hem toplum bakımından zararlıdır. Fakat buna karşı kullanabileceğiniz en iyi silâh, başkasının çocuğuna değil, kendi çocuğunuza tesir etmeye ve ona gerçekleri öğretmeye çalışmanızdır. Gençkıza, oğlunuza ders saatlerinin dışında telefon etmesini, nezaketle, âdeta oğlunuzun bir erkek arkadaşına söyler gibi, söyleyebilirsiniz. Şimdilik yapabileceğiniz şeyler bunlardır bence. Bir de, insanların hayatlarım kazanmadan evlenemlyeceklerlni, oğlunuza her fırsatta, belli etmeden, telkine çalışınız,

- Babacığım , *mademki dünyada bu kadar aç insan var neden annem bu havuçları onlara göndermiyor?*

"insanın aç kalmama hakkı" ve ödevi

Yüzden fazla memlekette aynı zamanda tertiplenmiş olan "insanı açlıktan kurtarma" haftası münasebetiyle, Birleşmiş Milletler Yiyecek ve Tarım Enstitüsü -FAO- "İnsanın Aç Kalmama Hakkı" beyannamesini neşretti. Beyanname, dünyayı tehdit eden nüfus artışı ve bü artışta özellikle sanayileşmemiş, ilkel âletlerle tarım yapan memleketlerde meydana geldiğine, bugün bile, doğan üç çocuktan ikisinin normal bir hayat yaşama hakkına sahip olmadığına işaret ettikten sonra, "insanın aç kalmama hakkı"m ortaya atıyor.

"İnsanın aç kalmama hakkı" ilk defa bahis konusu edilen bir hak değildir. Komünist memleketler ve diktatorya rejimini benimseyen memleketler, bu hakkı dalma, cazip bir yem gibil insanlara uzatmışlardır. Ne var ki bunlar, insanın aç kalmama hakkını diğer insan haklan karşılığı olarak görmüşler, insanlara bunu diğer halklarıyla ödeterek, çoğu zaman, sonunda, bütün vaatlere rağmen bunu gerçekleştirememişlerdir. Bugün yayınlanan "İnsanın Aç Kalmama Hakkı" beyannamesi ise meseleyi tamamiyle değişik bir yönden ele almıştır; İnsanın aç kalmama hakkı, diğer haklarının yanında ve ancak onlarla beraber yürüyebilen bir haktır. Çünkü insan bu hakkına, ancak yetişerek, kendi çabasıyla, eğitim ve bilgisiyle ulaşacaktır. Bütün bunlar, insanın, ancak diğer insan haklarını kullanması ile mümkündür. Gerçi, yapılan hesaplara göre, 2000 yılında dünya nüfusa 6 milyar olunca, ekilebilen toprak mesahası bu insanları beslemeye yetmiyecektir ama, eğer insanoğlu tehlikeyi şimdiden kabullenecek olursa, bu davayı üç yoldan yenebilecektir. Birincisi, geri kalmış memleketlerdeki bütün kaynaklardan ve insan gücünden faydalanmak için insanların mutlu bir hürriyet içinde yetiştirilmeleridir. ikincisi, milletlerarası ticaretin bu görüşün etkisi altında düzenlenmesi ve ekonomik sahada gerçek bir işbirliğine gidilmesidir. Üçüncüsü de, doğumun kontrolü ile doğacak her çocuğa, normal bir hayat yaşama hakkinin sağlanmasıdır.

Türkiye bugün, bu dertlerin tam içinde bulunan bir memlekettir. Tabii kaynaklarımızı, toprağımızı kâfi derecede işlemiyoruz. insanımız birçok haklarını müdrik, fakat ödevlerini henüz tam olarak tanımıyor. Bugün çıkar yolu doktrinlerden çok müteşebbis, enerjik, müstahsil olmakta atamamız gerekiyor. Bu işe, vakit kaybetmeden, aile çevresinde başlamalıyız. Geri kalmış memleketlerin en önemli dâvalarından biri, bence, bir zihniyet meselesidir.

Jale Candan

Sosyal Hayat

Haberler

"Türk Devrim Ocağı Ankara Baş* kanlığı, Ocak ayında yıllık genel kongresini toplayıp seçimleri yaptıktan sonra bir çalışma tasarısı hazırladı. Bu tasan gereğince, Şubat ve Mart ayları içinde Ankaralılara sanat ve kültür ziyafetleri çekildi. Değerli konferanslar yanında açıklamah plâk konserlerine devam edildi, Devlet Tiyatrosu sanatçıları tarafından "Sokratın Şölen"i ile LA Fontaine'in şiirleri, Sait Faikten hikâyeler, ünlü tiradlar sunuldu, "ör* nekleriyle Türk Mizahı" anlatıldı, sanat ve kültür filmleri gösterildi. Âşık Veysel Jübilesi tertiptendi.

Çalışma tasarısında eğitim, devletçilik, tarım devrimi, hukuk dev* rimi, işçi hakları, kadın hakları, milliyetçilik, dil devrimi, sanat konula* rını ele alınmış bulunmaktadır. Önümüzdeki günlerde bunlar üzerinde çalışmalar yapılacak, broşürler, W-taplar yayınlanacak, konferanslar tertiplenecektir.

Çocuk Sevenler Derneği, geçen cuma günü, Keçiörendeki Çocuk Islahevine giderek, burada yepyeni bir çalışmaya, sanat yoluyla eğitimee, başladı. Islahevinin büyük ders odalarından birinde toplanan çocuklar ilk önce, Ankara Koleji öğretmenlerinden Semiramis Yazıcının kahramanlık konulu kısa konuşmasını, sonra da Devlet Tiyatrosu sanatçılarından Turgut Okutman, Tuğrul Çetiner, Günsel Gündüz, Tugay Aktüre ve Selâmi Üneyin okudukları La Fontaine'in şiirlerini dinlediler, Öğretmeni ve sanatçıları içtenlikle alkışladılar, kendilerini sık sık beklediklerini bildirdiler.

Bir süredir büyük bir anlayış içinde, kapılarını bu kadın derneğine açan Ankara Çocuk Islahevinde üyeler, çocuklarla çaylı toplantılar, sohbetler yapmaktadırlar. Bir yandan da, Islahhanedeki sürelerini doldurup çıkacak olan çocuklara iş temin etmeye çalışmakta, idarecilerle haşhaşa vererek, bu çocukların meretlerini halletmek üzere çaba sarfetmeketedirler.

Islahevindekii atölyelerde sanat öğrenen ve aynı samanda bu süre içinde İlkokul diploması alan çocuklara bundan böyle bir "sanatla eğitim programı" tatbik edilecek ve ortaokul imtihanları vermek isteyen çocuklar da ayrıca, gönüllü üye öğretmenler tarafından, özel kurslara tâbi tutularak yetiştirilecektir.

SİNEMA

A.B.D.

Oscar'lar

Âcademy of Motion Picture Arts and Sciens'in -kısa adıyla "Sinema Akademisi"- 1962 yılı Oscar armağanları, önümüzdeki hafta içinde törenle, kazananlarına dağıtılacaktır. Aday filmler, D. Lean'in "Lawrence of Arabia . Casus Lawrence"i, Ken Annakin, Andrew Morton ve Bernhard Wicki üçlüsünün "The Longest Day-En Uzun Gün"ü, Robert Mulligan'ın "To Kill A Mocking Bird-Öten Bir Kuşu öldürmek' ve Morton Da Costa'nın "The Music Man-Müzik Adam"ıdır. Oscar armağanına aday kadın oyuncular şunlardır: Anne Bancroft -'The Miracle Worker - Karanlığın **İçinden"** ile-, Bette Davis - "Whatever Happen to **Baby** Jane - Baby Jane'e Ne Oldu ? ile-, Katharine Hepburn -"The Long Day's Journey in to the Night - Günden Geceye" ile-, Lee Remick ve Geraldine Page -"Day of Wine and Roses - Gül ve Şarap Günü" ve Sweet Bird of Youth - Gençliğin Sesi" ile-. Erkek oyuncular ise, Gregory Peck. -"To. Kili A Mocking Bird" ile-, Burt Lancaster -'"The Birdman of Alcatraz - Alkatraz Kuşçusu" **ile-,** Jack Lemmon- "Day of Wine and Roses' ile- Peter OTootle - "Lawrence of Arabia" ile- ve italyan Marcello Mastroiannı'-dir -"Divorce alla İtaliana - İtalyan Nikâhı" ile,

Büyük bir ihtimalle, bu yılın Oscar armağanını, yılın en pahalı ve üzerinde en çok, söz edilen, ünlü Normandiya çıkartmasını konu e-.dinmiş, sayılamayacak kadar çok yıldızlı ve üç rejisörlü "En Uzun Gün" filmi; oyuncu armağanını da, eski kuşak temsilcisi Bette Davis ve İtalyan Marcello Mastroianni kazanacaklardır. Birincisi, sinemaya yapılmış hizmetlerin karşılığı; ikincisi de, artık geçmiş günlerin prodüksiyon sayısına hiç bir zaman ulaşamıyacak olan Hollywood'un, giderek işi yabancı filmlerin dünya distribütörlüğüne koyma politikasının diyeti olarak verilecektir

Bir genelleme.

Akademi armağanı Oscar'a aday gösterilenlerden meselâ bir Fredric March, b i r Gary Cooper, bir Spencer Tracy, erkek oyuncular içinde şimdiye kadar en çok aday gösterilmişlerdendir. March, 1930-31 yılında ilkin "The Royal Family of Broadway" ile armağana katılmıştır. Ancak ertesi yıl, "Dr. Jeckyl and Mr. Hyde" ile Oscar kazanan Maroh, 1946 yılında da, "The Best Years of Our Lives" ile, ikinci defa olarak Oscar kazanmıştır. Gary Cooper, "Mr. Deeds Goes to *Town"* (1936), "Sergeant York" (1941), "The Pride of the Yankees" (1942), "For Whom the Bell Tolls" (1942), "Ningh Noon" (1952) filmlerindeki rollerinden yalnız "Sergeant York" ve "High Noon" ile Oscar kazanabilmiştir.

Spencer Tarcy de 1937 ve 38 yıllarında, üstüste armağan kazanmıştır. Paul **Muni,** James Steswart, ve "Boys Town' (1938). Dört defa aday gösterilip de hiç kazanamayan erkek oyuncu Gregory Peck'-tir. Paul Muni, James Stevvart ve Marlon Brando ve Laurence Oliver de dörder defa aday gösterilmişlerdir ama, Muni 1936'da, Stevvart 1940 da ve Oliver de 1948 yıllarında ancak birer armağan alabilmişlerdir.

Bir defa aday gösterilmekle Oscar kazanan oyuncular Emil Jannings (1928), Warner Baxter (1929), Victor McLaglen (1935), Lionel Barrymore (1931), Paul Lukas (1943), Ray Milland (1945), Brodrick Crawford (1949) ve Ernest Borgnine'dir. (1955).

Lionel Barrymore 1930 yılınla aday gösterilmiş, ondan sonraki yıllarda sözü bile edilmemiştir. Kadın oyunculardan Bette Davis de tam dokuz defa adaylığını koymuştur. İlk ikisiyle 1935 ve 1938 yıllarında kazanabilmiştir, Katharine Hepburn'ün bu, yedinci adaylığıdır. Onu, listede bir noksanı ile Greer Garson takip etmektedir. Hepburn1932 de bir armağan kazanmış, sonraki yıllarda yenilgiye uğramıştır Altı

filmiyle altı defa aday gösterilen Greer Garson ise, ancak 1942 yılında muradına nail olabilmiştir.

Norma Sherer de altı defa aday gösterilmişlerdendir. Ama, o da ancak bir defa kazanabilmiştir. Aday gösterilip de hiç kazanamayan ve bu yüzden ilgiyi daha çok üzerine çeken sinema oyuncusu Charlie Chaplin'dir. 1928 yılında"The Circus" ve 1940 yılında da "The Great Dictator" ile armağana adaylığını koyan Chaplin, birincisinde Emil Jannings'in, ikincisinde de James Stewart'ın karşısında gülünç bir yenilgiye uğramıştır.

Rejisörler arasında aday gösterilme rakoru William Wyler'indir. Wyler, armağana dokuz defa katılmış, ama sadece iki filmiyle kazanmıştır. Oysa, bir John Ford dört defa aday gösterilmiş ve dört defasında da büyük rahatlıkla armağan almıştır.

İyi niyetin altındakiler

başlangıçta sinema sanatını teşvik amacıyla kurulan Akademi Armağanı Oscar, yıllar geçtikçe bu a~macından uzaklaşmış, eski ilgisini hem seyirciler, hem de yapıcılar arasmda. kaybetmiştir, Bir yerden sonra Akademi Armağanı, küçük politika oyunlarına âlet edilmeye başlanmış, varılan sonuçlar tatminkâr olmaktan uzaklaşmıştır. Mesela, bazı yıllarda öyle filmlere öyle armağanlar verilmdştir ki, armağanın armağanlığından şüpheye düşülmüştür. Bazı sosyal kaygılar da birçok gerçek sanatçının hakkını yemiştir. Melodram filmlerinin teatral oyuncusu Emil Jannigs bir Chaplin'e tercih edilmiş, "kara liste' ye' alınmış yine bir çok senaryocu, oyuncu ve rejisör, armağandan uzak tutulmuşlardır.

Bir film için armağan almak demek, dünyanın ilgisinin çekilmesi ve filmin satış fiyatının da gereğinden çok artması demektir. Dünya basını, armağan kazanan filmden bahsetmekte, okurun ve dolayısıyla seyircinin ilgisini çekmekte, filmin görülme şansını çoğaltmaktadır. Bunun farkına varan yapımcılar Oscar'ın peşine düştüler ve güç tutulan balık, kolaycacık tutuluveren, ucuz- balık durumuna getirildi. Sistem, çevreden ve dışardan çatlak seslerin yükseltilmemesi gayesiyle, armağanı, arada bir gerçek değeri olan filmlere -bu filmlerin büyük çoğunluğunu ucuz bütçeli küçük, fakat sağlam filmler teşkil etmektedir- vermeyi de esas tuttu.

Bugün ise Oscar, kör topal ve 1-kisi arası işleyen garip, güvenilmeyen bir çarkın armağanı sayılmaktadır.

1 Film seyrettim

T. KAKINÇ

Film: "The Horse Soldiers • Kahraman Süvariler"

Rejisör: John Ford

Senaryo: J> Lee Mahin ve Martin Rackin

Fotoğraf Direktörü: William Clothier

Oyuncuları John Wayne, William Holden, Costance Towers, Hott Gilrson, Anna Lee, Russel Simson.

Renkli (Technicolor) bir United Artists (Amerikan) filmi

Konu: Western filmlerinin büyük ustası John Ford'un bu yeni filmi "The Horse Soldiers - Kahraman Süvariler", Amerikanın İç savaşları sırasında Kuzeyli bir süvari birliğinin serüvenini hikâye ediyor. Albay Marlowe'un (J. Wayne) komutasındaki birlik. Güney topraklarına giriyor ve durmadan ilerliyor. Süvari birliğinde bir de doktor (W. Holden) var. Daha başlangıçta doktor ile komutan Marlowe çatışıyorlar ve bu çatışma film süresince devam ediyor. Niçin çatışıyorlar? Bu, ortalara doğru açıklanıyor. Ama oraya kadar çatışma pek sudan nedenlere dayandırılıyor. Hoş, sonradan acıklanan neden de seyirci için pek kandırıcı değil ya, neyse. Birlik, bir konak yerinde güneyli iki kadınla karşılaşıyor Kadınların birliğin hedefi üzerinde bilgi sahibi olmaları dolayısıyla, ko" mutan onları da yanına katıp savaş bölgesine birlikte götürüyor. Ford'a özgü, western filmlerinin bütün klâsik unsurları birbiri arkasına ortaya Çıkıyor, savaşlar oluyor, silâhlar patlıyor, Ford'un her filminde yenilmeye mahkûm kızılderililerin yerini bu defa da betbaht güneyliler alıyor. Senaryocuların araya sokuşturdukları gülünç bir aşk da -komutan Mar* lowe ile güneyli kadın Hannah arasında, pamuk ipliğine bağlanıp bırakılıyor.

Oynıyanlar: Ford, eski filmlerinin sürekli oyuncularıyla "The Horan Soldiers Kahraman Süvariler"de yine bir araya gelmiştir: John Way* he, Hoot Gibson, Anna Lee vb. Hikâyenin dayanacak pek bir sağlam yeri olmadığından, çoğunlukla kahramanlar da havadadırlar. Kişiliği en belirgin şekilde çizilen, Komutan Mariowe'da John Wayne'dir. Han* nah'm Costance Towere*i, Doktor'un William Holden'ı ayakları yerden kesilmiş kişilerdir. Hela hırçın, inatçı ve güneyliden çok bir irlandalı kadına benzeyen Maureen O'Hara için biçilmiş kaftan Hannah'a Oosrtance Towers pek eğreti oturmuş.

Beğendiğim: Ford, "The Horse Soldiers - Kahraman Süvariler** de artık eski Ford değil. Yıpranmış, eskimiş-. Ama, bütüni bunlara karşılık, atat ustası olduğu Western koyboy filmi türünde yine sağlam bir yapıya, büyük bir sinema mimarisine sahip. İç savaş sırasında güneylilerin bölgesine geçen bir süvari birliğinin yarı renkli serüvenini anlatan bu film» Ford üslûbunun ve Ford kişiliğinin *eski, yenl-izlerüti taşımaktadır. Baş oyuncusu John Wayne, Ford'un değişmea, klâsik westem kahramanım», canlı örneği: İnatçı, dediği dedik, sert, fakat insancıl. Kısaca, o günlerin' yaşama ve toplum şartlarına uygun bir kişilik. /

*The Horse Soldiers - Kahraman Süvariler"in ilgi çekici bolümü, kuzeyli süvarileri oyalamak ve gelecek yedek kuvvetlere zaman kazandırmak için güneylilerin, en büyüğü onbeş yaşında bulunan genç Harb Oku» lu öğrencilerini kuzeylilerin üserrne saldırtmalandır. Filmin bu bölümünde Ford mizahı bütün parıltısıyla ortaya çıkmaktadır.

Western türünün eski ustası Ford. geleneğe sımsıkı bağlıdır. O guta» lerin, ya da o çağın gerçeğiyle uzak-yakın bir ilgisi yoktur. Hikâyesini, gelenek neyi gerektiriyorsa, nasıl olmam gerekiyorsa, ona uygun gelir tiriyor, işliyor. Bugüne kadar bütün westem filmlerinde, küçük insan topluluklarının trajik tartlar karşısındaki davranışlarını ele alıp işlemiştir. Süvari birliği bu topluluktur; iç savaş ise. bu topluluğa uygun "sarftır. Trajik an gelip çattığında topluluklar ve fertler kendilerini tanımak, ne olduklarını anlamak için çaba göstermektedirler. Trajediyi hiç bir zaman trajedi olarak almayan, trajik olayların içinden mizahı bulup çıkartan Ford, zaman zaman güçsüzlüğe uğramaktadır. Uğramak* tadır ama, nasıl olsa bir yolunu bulup kendini de. filmini de kurtaracağından emindir. Gerçekten öyle de olmaktadır. Çünkü Ford, ne de olsa, eski bir ustadır.

S P O R

Haberler

Geçirdiğimiz haftanın en mühim spor hâdisesi, İtalyanlara karşı oynadığımız maç oldu. Bu maç, İtalyada oynadığımız ve perişan olduğumuz maçın rövanşı idi. Futbol Federasyonu Başkam da, Umum Müdür de Galatasaraylıların Milan karşısında aklıkları neticeye simide sarılırcasına tutunmuşlar ve "Gördünüz . mü, italyanların karşısındaki hakiki durumu?" demekten çekinmemişlerdi.

Maçı çocuklar canlarını dişlerine takarak oynadılar ve sahadan sporumuz için yüz aklığı teşkil eden bir netice ile ayrıldılar. 1-0 netice dünyanın her tarafında normal bir neticedir ve taraflar için başarı demektir. Bu, denk kuvvetlerin çarpıştığı sahalarda almması mûtad bir neticedir. Yenilmiş bile olsalar, futbolcularımız tebrike şayandırlar. Spor dünyamız için hakiki merak konusu olan cihet şudur: Hakiki değerimizi 5-0 ve 6-0 lık bir skora bağlamış sorumlular, alıştığımız hafiflik içinde şimdi ne buyuracaklardır? "İşte, çalıştık çabaladık ve on gün içinde, herkesin bildiği perişan ve kalitesiz» futbolumuzdan bu mucizeyi çıkardık" demeleri kimseyi şaşırtmayacaktır. Fakat bu iddia, kargaları bile doyasıya güldürecektir.

Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü Tesisler Dairesi Başkanı Tevfik Artunun geçen hafta verdiği demeç kimseyi tatmin etmedi. . Başkanın yanlış işlerin sorumluluğunu eksik bir kadronun kifayetsizliğine bağlaması da, bulunabilecek mazeretlerin en zayıfı, hatta bir idare adamı için en hafifi idi. Bu kadro eksikliği ve teknik bilgi bakımından yetersizlik, aslında herkes için ispat istemiyen bir gerçektir. A K İ S haftalarca evvel bu durumu açıklamış, güzelim imkanların heder olup gideceğini yazmış, anlatmış, plân demiş, program demiş, murakabe «demiş ve dili döndüğü ölçüde sorumluları uyarmağa çalışmıştır. Vazifeyi turistik gezilerde boy göstermekten ibaret sayanlar, bu ikazlara arkalarını dönmüşler ve pürüzler ihalelerden başlayıp, yıkılan duvarlara kadar uzayıp gitmiştir. Şimdi Maliye Müfettişlerinin işleri incelemekle meşgul oldukları kimsenin meçhulü değildir.

Şu anda mühim olan keyfiyet, işlerin içyüzünü gün ışığına çıkarmakla vazifelendirilmiş müfettişlerin el koydukları hâdiselerdir. Aranılan, yanlış işlerin doğru hesabı mıdır, yoksa bu işlerin kendisi midir? İki yanlış işin hesabında toplam dört eder ve neresinden bakarsanız bakınız, iki kere iki dörttür. Mesele bu dörtte değil, bu dördün berisindeki işlerdedir. Bu işler de hesap uzmanlarının değil, bir yönü ile idare, bir başka yönü ile de Nafia uzmanlarınındır. Bir teftişe lüzum gören yetkililerin bunu da düşünmüş olduklarında kimsenin şüphesi olmamak lâzımdır. Yapıldığının ferdasında yıkılan duvarların, göklerden buz yağarken dökülen betonların rakama sığmayan hesabı da elbet sorulacaktır. Bu hesabı da pek iyi bilen uzmanlar devlet teşkilâtımızda çok şükür vardır.

Pan Am ile uçtuğunuz zaman dünyanın en tecrübeli Jet ellerindesiniz!

Pan American Jet Clipper'in kumanda aletlerini idare eden ellerin bir hususiyeti vardır — bu hususiyet tecrübedir.

Şunu bir an için düşününüz: Pan American jet pilotları bütün diğer havayolu şirketlerinin toplamından daha fazla — bir milyon civarında — yolcuyu denizaşırı uçurmuşlardır. Her Pan American jet seferinde bu uçuş tecrübesinin üstünlüğünü bizzat müşahade edebilirsiniz.

Pan American — diğer havayolu şirketlerine nispeten — daha fazla jet servisi yapmaktadır. Dünyanın en tecrübeli havayollarını tercih etmeniz için bu da ayrı bir sebeptir.

6 kıtadaki 80 memlekete yapılan jet servisleri hakkında tamamlayıcı bilgi almak ve rezervasyon için lütfen Seyahat Acentenize veya Pan American Bürolarına müracaat ediniz:

İSTANBULDA : Hilton Oteli methali, Tel : 47 45 30 - 48 10 60
ANKARADA : Atatürk Bulvarı 53, Tel. 12 83 04 - 12 81 48 - 12 93 59
İZMİRDE : İzmir Palas Oteli, Tel.: 32 1 00

Trade Mark, Reg. U. S. Pat. Off.

PAN AM

DÜNYANIN EN TECRÜBELİ HAVAYOLLARI

Pan Am ile uçtuğunuz zaman dünyanın en tecrübeli Jet ellerindesiniz!

Pan American Jet Clipper'in kumanda aletlerini idare eden ellerin bir hususiyeti vardır — l hususiyet tecrübedir.

Şunu bir an içi düşününüz: Pan American jet pilotla , bütün diğer havayolu şirketlerinin toplamından daha fazla — bir milyon civarında — yolcuyu denizaşırı uçurmuşlardır. Her Pan American jet seferinde bu uçuş tecrübesinin üstünlüğünü bizzat müşahade edebilirsiniz.

Pan American — diğer havayolu şirketlerine nispeten — daha fazla jet servisi yapmaktadır. Dünyanın en tecrübeli havayollarını tercih etmeniz için bu da ayrı bir sebeptir.

6 kıtadaki 80 memlekete yapılan jet servisleri hakkında tamamlayıcı bilgi almak ve rezervasyon için lütfen Seyahat Acentenize veya Pan American Bürolarına müracaat ediniz:

İSTANBULDA : Hilton Oteli methali, Tel : 47 45 30 - 48 10 60
ANKARADA : Atatürk Bulvarı 53, Tel. 12 83 04 - 12 91 48 - 12 93 59
İZMİRDE : İzmir Palas Oteli, Tel.: 32 1 00

Trade Mark, Reg. U. S. Pat. Off.

PAN AM

DÜNYANIN EN TECRÜBELİ HAVAYOLLARI